

**Міський відділ освіти виконавчого комітету
Першотравенської міської ради
Методичний кабінет міського відділу освіти
Першотравенська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 2**

Навчально - методичний посібник

Практична медіаосвіта: творчі завдання для роботи з візуальними та аудіовізуальними медіапродуктами на уроках історії

**Понежа Наталія Олександрівна
вчитель історії
Першотравенської загальноосвітньої
школи І-ІІІ ступенів № 2**

Першотравенськ

2019

ЗМІСТ

ВСТУП. АКТУАЛЬНІСТЬ МЕДІАОСВІТИ В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	3
РОЗДІЛ 1 ВИКОРИСТАННЯ ВІЗУАЛЬНИХ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ НА УРОКАХ	5
1.1.Що таке медіатексти. Їх класифікація та місце в системі медіаосвіти	5
1.2.Огляд практичних досліджень з проблеми інтеграції медіаосвіти в предмети суспільно-гуманітарного циклу	7
РОЗДІЛ 2 АЛГОРИТМ АНАЛІЗУ ТА ПРАКТИЧНІ ПРИЙОМИ РОБОТИ З ВІЗУАЛЬНИМИ ТА АУДІОВІЗУАЛЬНИМИ ПРОДУКТАМИ В НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ. ОНЛАЙН СЕРВІСИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ТА ВИКОНАННЯ ТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ.....	10
2.1. Аналіз і творчі практичні завдання для роботи з зображеннями, відео і аудіо файлами	10
2.2.Новинна грамотність – складова медіаосвіти	16
2.3. Передумови необхідні для організації практичної роботи з медіатекстами.....	18
ВИСНОВКИ.....	21
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	24
ДОДАТКИ.....	28

ВСТУП. АКТУАЛЬНІСТЬ МЕДІАОСВІТИ В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Знаменитий вислів: «Хто володіє інформацією – той володіє світом» втратив актуальність. Інформація є всюди, в різних форматах, і тому неможливо володіти нею одноосібно і довгий час. Її активно транслюють ЗМІ і медіа. Саме вони через таку трансляцію впливають на поведінку людини без її особистісного усвідомлення цього процесу. Засоби масової інформації визначають політичне й культурне життя світу. Увесь багаж знань будь-якої людини, крім особистого досвіду, «медійований», тобто отриманий з різних джерел з її власною інтерпретацією. Виникає питання: це добре чи погано? Це - нейтрально, це даність сучасності і її треба прийняти. Все залежить від того, як ми інформацію сприймаємо, як діємо після її усвідомлення. Сьогодні, коли Україна є учасником як реальної так і інформаційної війни, важливо зрозуміти, що навички роботи з різними джерелами, вміння відбирати, засвоювати, обробляти, видозмінювати повідомлення потрібні всім, а дітям у першу чергу. Бо якщо в дорослих є певний життєвий досвід, то діти його не мають. Не завжди цими вміння володіють і батьки. Тому саме школа має закласти основи медіаграмотності особистості.

Реагуючи на виклики сучасного світу в 10 ключових компетентностях нової української школи прописана інформаційно-цифрова компетентність, яка «передбачає критичне застосування (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією, в публічному просторі та приватному спілкуванні. Це передбачає інформаційну і медіаграмотність, навички безпеки в Інтернеті, розуміння етики роботи з інформацією» [1.11]. Для реалізації поставлених завдань ефективними будуть факультативи, курси за вибором, але часу на них у шкільних освітніх програмах відводиться мало. Тому саме вчителі-предметники мають докласти зусиль і організувати свою роботу так, щоб навчити школярів критично сприймати продукти медіапростору. Формування навичок медіаграмотності має стати невід'ємною частиною освітнього процесу. Лише тоді з'явиться можливість на практиці застосовувати вміння аналізувати медіа за різними критеріями,

розрізняти якісні і неякісні повідомлення. Поступово учні навчаться самі створювати медіатексти.

Сьогодні вчителі, які відчують необхідність щоденної роботи з медіаосвіти на своїх уроках, стикаються з проблемою недостатньої кількості практичних і дидактичних посібників, колекцій, каталогів, хрестоматій. Проблемою є також завантаженість учителя, що не дає можливості для творчості і підбору якісних джерел інформації для аналізу. Тому важливим є обмін досвідом, спілкування з колегами-однодумцями.

Дана методична розробка укладена з метою аналізу практичних прийомів роботи з візуальними та аудіовізуальними медіапродуктами та з'ясування їх значення для формування життєвих компетентностей і розвитку медіакультури школярів. Досліджується зв'язок між формами і методами роботи, які пропонує вчитель на уроках і знаннями та вміннями, які отримують учні.

Завдання навчально-методичного посібника:

1. Надати універсальний набір схем для аналізу різного виду медіатекстів.
2. Відслідкувати ефективність інтеграції медіаосвітніх елементів у процес викладання предметів суспільно-гуманітарного циклу через використання творчих завдань для роботи з учнями на уроках та в позаурочній діяльності.
3. Зробити короткий огляд простих та ефективних онлайн сервісів, які допоможуть вчителю та учням працювати з медіатекстами (від аналізу готових до створення власних).

Об'єктом дослідження є організація роботи над практичними завданнями через інтеграцію медіа грамотності в освітній процес.

Предметом дослідження будуть форми та методи роботи з медіапродуктами.

Робота може стати в нагоді студентам педагогічних вузів, учням, творчим вчителя, які шукають нові підходи до проведення занять, а також всім, хто цікавиться медіаосвітою.

РОЗДІЛ 1

ВИКОРИСТАННЯ ВІЗУАЛЬНИХ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ НА УРОКАХ

1.1. Що таке медіатексти. Їх класифікація та місце в системі медіаосвіти

В Україні медіаосвіта системно почала розвиватися тільки в останні роки, понятійний апарат лише формується. Тому важливо зупинитися та тих термінах, які використовуються в роботі.

Нова редакція Концепції впровадження медіаосвіти в Україні, яка прийнята в 2016 році трактує медіаосвіту, як «частину освітнього процесу, спрямовану на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерно опосередковане спілкування, інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій»[2].

Взявши за основу визначення медіа і ЗМІ в електронній енциклопедії «Вікіпедія», під поняттям «медіа» будемо розуміти «засоби і канали створення, запису, копіювання, тиражування, зберігання, розповсюдження, сприйняття інформації і обміну її між автором і аудиторією»[3]. Тоді як засоби масової інформації — це лише канали, що дозволяють здійснювати швидку передачу, масове тиражування великих обсягів словесної, образної та музичної інформації. Це розгалужена мережа установ, що займаються збором, обробкою, поширенням інформації. У цю мережу входять телерадіопрограми, газети, журнали, інформаційні агентства, кінодокументалістика. У ЗМІ майже відсутній або слабо виражений зворотній зв'язок з аудиторією і тому їх можна вважати частиною медіа. Але сьогодні, коли час одностороннього інформування відходить у минуле і більшість ЗМІ прагнуть відкритості і широкого контакту зі споживачами, різниця між ЗМІ і медіа стирається.

Орієнтуючись на вище викладене розуміння медіаосвіти, можна згодитись з трактуванням Федорова А.В., що медіатексти це «інформація в будь-якій формі,

яка розміщена в ЗМІ і медіа»[4;27]. І хоча більшість дослідників вважає медіатекст продуктом журналістської творчості, але з розширенням ролі соціальних мереж будь-яка людина може стати автором медіатекстів і наповнювати медіапростір [5].

У публікаціях немає єдиної і чіткої класифікації медіатекстів. В її основу автори закладають наступні параметри: спосіб створення медіатексту, жанр і його форма; канали поширення. Ознаками медіатекстів є: прагнення здійснити вплив на інших людей, їх переконання, громадську думку, а значить його масовість, тобто розрахованість на велику кількість людей і медійність – розміщення в медіа. Ознакою медіатексту є також інтегративність, що виражається в поєднанні в одному продукті різних семіотичних кодів. Так Сергій Піддубний розділяє медіатексти за характером передачі та відтворення інформації на:

- усні (промови, виступи, казки, перекази, міфи);
- графічні (хроніки, літописи, статті, епістолярна та мемуарна спадщини, архіви);
- аудіальні (голосові, радіоповідомлення, пісні);
- візуальні (картини, плакати, скульптури);
- динамічні (вистави, фільми, спогади);
- археологічні» [6,200].

Ісаєва О.О. виділяє медіатексти вербальні та невербальні, а медіа розділяє на візуальні, аудіовальні і аудіовізуальні[7]. Дотримуючись цієї класифікації буде логічним таким же чином класифікувати і медіатексти. Стає доречним їх поділ на три групи:

1. Візуальні. До неї відносимо текстові повідомлення в медіа, зображення у вигляді малюнків різного походження і фотографії.
2. Аудіовальні або звукові. Це голосові, музичні повідомлення.

3. Аудіовізуальні – зображення із звуковим супроводом: кінофільми, репортажі, новинні сюжети, телепередачі і інше. Така класифікація дозволяє поєднати характер передачі інформації і спосіб створення медіапродуктів.

Отже, інтегруючи медіаосвіту в освітній процес ми працюємо з медіатекстами. Це поняття в широкому розумінні означає будь-яку інформацію, яка розміщена в медіа. Не існує єдиної класифікації медіатекстів. Ми користуємось спрощеною класифікацією і будемо поділяти їх на візуальні, аудіовізуальні й аудіовізуальні.

1.2. Огляд практичних досліджень з проблеми інтеграції медіаосвіти в предмети суспільно-гуманітарного циклу.

Проблема інтеграції медіаосвіти в навчальні предмети висвітлюється в вітчизняній науковій літературі порівняно недавно. Незаперечним лідером на шляху випуску видань практичної спрямованості є Академія української преси [8]. АУП— міжнародний благодійний фонд, неприбуткова, неурядова та незалежна організація, розташована в Києві та представлена в регіонах. Заснована 2001 року та підтримується європейськими й американськими інституціями. Реалізує проекти з медіаосвіти та медіаграмотності і проводить освітні програми для педагогів і журналістів.

На особливу увагу заслуговує її видання «Медіаграмотність: Підручник для вчителя. Критичне мислення в мультимедійному світі» [9]. Ця книга сучасних американських медіапедагогів Сінді Шейбе і Фейз Рогоу. У ній можна знайти чітке визначення медіаграмотності і загальні підходи до її формування в рамках шкільної програми. Найбільшої уваги в підручнику заслуговують розділи 6 і 7, де описані ідеї занять до різних шкільних предметів і запропоновано плани-конспекти окремих уроків. Зарубіжне видання адаптоване для українських педагогів, тому багато практичних порад і ідей можна брати на озброєння і вчителям суспільних дисциплін.

Відомий на пострадянському просторі медіапедагог О.В. Федоров також вважає, що медіаосвіта як частина загальної освіти школярів і студентів, може бути інтегрована з традиційними дисциплінами або викладатися автономно. «Вчителі мають звернути увагу на можливості аналізу інформаційного поля телебачення, радіо, відео, кінематографу, преси. Цей аналіз дає людині медіакомпетентності. У результаті учні зможуть аналізувати, оцінювати, створювати і поширювати медіатексти. Це дасть можливість протидіяти негативним медійним впливам»[10].

Вмінню працювати з візуальними медіапродуктами присвячені матеріали посібника Наталії Череповської [11]. Авторка розробила програму курсу для старшокласників, надає поради щодо проведення занять з формування візуальної медіакультури підлітків. У посібнику є набір стандартних пам'яток для аналізу медіатекстів. Н.Череповська дає класифікацію візуальних медіатекстів та пропонує ідеї для творчих завдань, які можуть бути використані вчителями для інтеграції медіакультури в цикл шкільних предметів.

Корисним для викладачів буде видання АУП «Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін: посібник для вчителя» [12]. Автори пропонують плани-конспекти уроків для курсів «Історія України», «Всесвітня історія», «Людина і світ». Теми занять, запропоновані в збірнику, не завжди співпадають з навчальною програмою, але окремі вправи і завдання з успіхом можуть бути використані як елементи конкретних розроблених учителями уроків. Це один із небагатьох практичних посібників для вчителів історії та інших предметів галузі «Суспільствознавство».

Для викладачів курсу «Людина і світ» у 2016 році вийшов посібник «Медіаграмотність та критичне мислення на уроках суспільствознавства»[13]. Це видання пропонує низку конспектів уроків до курсу, який вивчається в 11 класі. Розробки містять інтерактивний, творчий підхід до вивчення конкретних тем. Хоча цей курс у навчальній програмі викладається останній рік, але вправи і завдання, що запропоновані, можна використовувати на уроках історії,

правознавства, громадянської освіти. Вони покликані навчити учнів аналізувати медіатексти, критично мислити і працювати з інформацією.

Восени 2018 року вийшов посібник «Українська історія в кінофільмах», який допоможе українським вчителям залучати учнів до вивчення історії країни через призму кінематографа. Цікавим є епіграф до цієї книги: «Про фільми, які дарують надію, що майбутнє України буде набагато ліпше, аніж її історичне минуле» [14;2]. У виданні розміщені конспекти шести занять, які пропонують вивчати українську історію, переважно ХХ століття, використовуючи роботи відомих українських режисерів: І.Кавалерідзе, І.Миколайчука, О. Довженка та інших. Крім завдань для учнів, у конспектах є зображення плакатів, афіш та інших візуальних джерел та схеми роботи з ними. Цікавим є додаток до посібника з переліком українських фільмів доби незалежності, які можуть бути використані у шкільному курсі історії України.

Варто звернути увагу і на посібник для тренерів з медіаграмотності «Не потони в інформаційному дощі»[15]. У його трьох розділах містяться детальні розробки тренінгів з питань впливу інформації, маніпуляцій та боротьби з ними, а також окремий розділ присвячено мові ворожнечі. Хоча посібник розроблено для тренерів, але творчий вчитель знайде там історичні довідки, вправи, посилання на відео, ілюстрації, які можна інтегрувати у шкільний курс історії. Посібник дає потужні інструменти для розуміння маніпуляцій і пропаганди, що важливо в умовах теперішньої інформаційної війни.

Слід зазначити, що проблема інтеграції медіаосвіти у шкільний курс історії ще недостатньо досліджена, але є цілий ряд видань, які варто використовувати вчителям, які цікавляться цією проблемою і прагнуть навчати учнів критичного споживання інформації.

РОЗДІЛ 2

АЛГОРИТМ АНАЛІЗУ ТА ПРАКТИЧНІ ПРИЙОМИ РОБОТИ З ВІЗУАЛЬНИМИ ТА АУДІОВІЗУАЛЬНИМИ ПРОДУКТАМИ В НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ. ОНЛАЙН СЕРВІСИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ТА ВИКОНАННЯ ТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ

2.1. Аналіз і творчі практичні завдання для роботи з зображеннями, відео і аудіо файлами

Предметам суспільно-гуманітарного циклу у процесі медіаосвіти належить особлива роль, оскільки завдяки їхньому вивченню відбувається становлення активної громадянської позиції, формується національна свідомість. Змістова лінія «Інформаційне середовище» у шкільному курсі історії включає складові медіаосвіти: «зростання учня як людини, яка сприймає і розуміє навколишнє інформаційне середовище, здатна його критично аналізувати, а також діяти в ньому відповідно до своїх цілей і усталеної в суспільстві комунікативної етики»[16]. Навчальна програма з історії для учнів 5-9 класів і учнів старших класів передбачає уміння «використовувати цифрові технології для пошуку потрібної історичної та соціальної інформації, її нагромадження, перевірки і впорядкування; створювати вербальні й візуальні (графіки, діаграми, фільми) тексти, мультимедійні презентації та поширювати їх; виявляти маніпуляції інформацією соціального та історичного змісту під час аналізу повідомлень електронних медіа; виявляти джерела й авторів інформації, робити коректні посилання» [16]. Вчителям-гуманітаріям важливо розуміти, як реалізувати завдання медіаосвіти на практиці. Найбільш ефективно це можна робити працюючи з візуальними і аудіовізуальними медіапродуктами, бо учні з цікавістю сприймають кольорові зображення, дивляться відео, працюють в мережі інтернет.

Для аналізу медіатекстів різного виду існують схеми, які з успіхом можна використати на уроках з будь-якого предмету, в тому числі й на уроках історії. Пропоную п'ять базових схем-пам'яток. Ці схеми були запозичені з вище

перелічених досліджень, творчо опрацьовані та апробовані у професійній діяльності.

Схема аналізу відео (Додаток А)

Схема аналізу пісні (Додаток Б)

Схема аналізу плакатів (Додаток В)

Схема аналізу карикатури (Додаток Г)

Схема аналізу фотографій (Додаток Д)

Схема аналізу обкладинок журналів (Додаток Ж)

Застосування таких пам'яток значно спростить роботу вчителю, який починає працювати в напрямку інтеграції медіаосвіти в навчальний процес. Хоча лише схемами аналізу обмежуватися не варто, тому пропоную ряд практичних завдань, які апробовані на уроках.

Найчастіше для роботи, в якості медіа текстів, на уроках історії використовуються ілюстрації. Прийоми роботи з ними можна розділити на традиційні: *підібрати/проаналізувати зображення (карикатуру, плакат, фотографії) до певної теми та описати його за схемою*. Це можуть бути підготовлені вчителем або підібрані учнями колекції. Використовуючи ілюстративний матеріал, можна проводити *практичні роботи з аналізу історичних подій і різного висвітлення цих подій в агітаційній продукції*, наприклад, позиції учасників різних сторін будь-якого конфлікту. Доречно буде організувати *пошук зайвих зображень*, коли пропонується ряд візуальних джерел з теми і декілька зображень, що не відповідають заданій темі. Виконуючи цю вправу варто навчити учнів користуватися *пошуком зображень у google*, що розширить їх уміння з критичного відбору необхідної інформації в мережі інтернет. Цікавою формою роботи є *уроки-фотоальбоми*, коли кожна подія, яка вивчається з історії певної країни, знаходить відображення у фотографіях. Робота

з такими джерелами олюднює історію, робить її близькою учням. Приклади матеріалів до таких завдань можна знайти в Додатку 3.

Варто спонукати старшокласників *робити авторські фото*. Щоб поєднати таке цікаве заняття з вивченням суспільствознавчих дисциплін, запропонуйте сфотографувати пам'ятні місця нашої країни, коли учні подорожують на канікулах. Можна зробити також портрети відомих людей вашого міста/села. Ці фотографії легко *завантажити у Вікісховище*, і робота школярів стане в нагоді вікіпедистам для створення статей, а може і самі учні спробують писати тексти до енциклопедії.

Якщо використовувати ілюстрації в якості домашнього завдання, або учні на уроці працюють самостійно і потрібно привернути їх увагу до певних елементів медіатексту, пропоную *обробити зображення в онлайн сервісі для додавання інтерактивних міток до малюнків*[17]. До мітки можна додавати текст-пояснення, посилання, тести. Такі елементи зроблять сприйняття медіатексту більш свідомим. Можна створити *інтерактивний колаж*, поєднавши декілька зображень. Для учнів 5-6 класів також варто застосувати *сервіс для онлайн-пазлів* [18]. Складаючи такий пазл школярі детально розглянуть зображення, яке варто запам'ятати. Після цього можна почати обговорення інформації, яку несе в собі той чи інший візуальний продукт. Такі коротенькі, але цікаві завдання пропоную учням під час *проведення онлайн-вікторин* у соціальних мережах. Завдання до таких вікторин розміщені в Додатку І.

Серед нетрадиційних творчих завдань, які можна запропонувати учням, варто назвати *створення мотиваторів або демотиваторів*. Для поєднання мотивуючого тексту та ілюстрації мої учні найчастіше використовують програму demotivational-poster[19]. Сервіс зручний, простий і не потребує додаткових інструкцій. З прикладами учнівських робіт можна ознайомитися в Додатках 3 та І.

Зовсім новим і цікавим завданням може стати використання готових або *створення інтернет мемів* на історичні теми. Колекцію, яку почала збирати для

використання на уроках, пропоную в Додатку 3. Для їх створення учнями згодяться програми *gisovachi memok*[20][21]. Перша дозволяє створювати меми завантажуючи зображення з ПК, а друга має бібліотеку найчастіше вживаних зображень з соціальних мереж, які впізнають користувачі. Такий спосіб передачі історичної інформації створить яскраві образи й не залишить байдужим жодного учня. Крім формування медійної культури, такі завдання розвивають творчість та інформаційну компетентність школярів.

Цікавим візуальним медіатекстом сьогодні можуть стати *QR-коди*, які дозволяють привнести в урок інтригу, несподіванку. Ця інформаційна родзинка дозволить використати мобільні телефони учнів. Всім, кому цікава робота з цим видом візуальних джерел, пропоную переглянути авторський вебінар, проведений у серпні 2018 року завдяки освітній платформі «На урок» [22]. За посиланням ви знайдете прийоми роботи з кодами та інструкції для освоєння більше ніж в 10 програмах, що дозволить закодувати різні види інформаційної продукції. З прикладом застосування QR-кодів на уроці можна ознайомитися в Додатку I.

Додавання зображень можна з успіхом застосовувати і для *створення ментальних карт*, які самі по собі є візуальним джерелом інформації. Оформляти їх можна як на аркушах паперу так і в спеціальних програмах для цього, зокрема, *mindmeister* [23]. Ці схеми, які ще називають «карти знань», допомагають систематизувати інформацію, подати її у вигляді опорного конспекту. За потреби й бажання в ментальні карти, які створені в спеціальних програмах, можна додавати посилання на сторонні ресурси, зокрема, на відео або аудіофайли. Приклад такого завдання на уроці історії розміщено в Додатку K.

Перегляд відео файлів - одне з найбільш бажаних занять для школярів. Завдання з використанням такого виду медіатекстів можна зробити ще більш цікавими і корисними, коли прибрати звук та запропонувати *озвучити «німе» кіно*. Бажано створювати текст, «примірявши» різні позиції, як то: політичних противників або представників різних історичних епох. Наприклад, документальні кадри про УПА озвучити для телепередачі на канадському та

радянському телебаченні 80-их років ХХ століття. Або, уявивши себе звукорежисерами, одні й ті ж документальні кадри озвучити для показу на телебаченні в різні історичні періоди. (Додаток К, Л)

Заслуговує на увагу і прийом «*Стоп-кадр*», який з успіхом можна використовувати переглядаючи фрагменти художніх фільмів на історичну тематику. Учням буде цікаво, знаючи хід історичних подій, спрогнозувати сюжет художньої стрічки. Завершити таку роботу можна *порівнянням опису події в підручнику, тексті художнього твору і екранізації*. Це дасть можливість учням зрозуміти, що сценарист відтворює історичні події відповідно до авторського задуму. Роботу можна продовжити, запропонувавши учням *написати текст власного короткого сценарію до художнього чи документального фільму*.

Працювати з готовими фрагментами фільмів ефективно учні можуть і вдома, якщо учитель підготує для них *інтерактивні відео* із запитаннями, посиланнями на сторонні ресурси або тестами. Для такої роботи існує декілька програм. Найбільш вдалою є *vizia* [24]. Вона дозволяє зібрати в один файл та проаналізувати відповіді учнів, що забезпечує зворотній зв'язок. Інструкція для роботи в цьому сервісі знаходиться в додатку в розділі корисні посилання.

Розвиваючи креативність учнів варто залучати їх до *створення власної анімації*. Простим і корисним онлайн-сервісом для створення мультфільмів є *rowtoon* [25]. Приклад створених учнями практичних робіт можна знайти на каналі *youtube*[26] [27].

Звертаючись до прийомів роботи з аудіофайлами: музикою і піснями, можна запропонувати учням *інсценізувати історичну пісню*. Цю вправу дуже люблять учні 5-7 класів. Старшокласники, які більш обізнані з інформаційними технологіями, легко можуть створити *відеоряд до музичного твору (вправа «кліпмейкери»)*. Приклад такої роботи ви можете знайти в Додатку І. Робота виконується у групі. Вчитель заздалегідь готує презентацію на *google-диску* й учні в режимі реального часу, з ПК чи мобільних телефонів добирають у мережі

інтернет ілюстрації, які відповідають змісту пісні. За наявності часу і для завершення справи, презентацію рекомендуємо завантажити на комп'ютер і перетворити у відео-файл. Таким чином «кліп» буде завершено.

Про те, що діти грають у комп'ютерні ігри і що вони їм подобаються, знає кожен учитель. І про те, що ці ігри можна використати для навчання, вчителі-практики також знають. Але коли брати до уваги ігри з історичним тлом, то багатьох зупиняє той факт, що в іграх багато інформації, яка не відповідає історичній дійсності. І для вчителя, який не володіє основами медіаграмотності, це, звичайно, мінус. Коли ж підійти до цього з точки зору медіаосвіти, то можна мінуси перетворити на плюси. Для цього треба, щоб учні не просто грали в гру і сліпо довіряли тій інформації, яка в ній закладена. Потрібно змусити *проаналізувати сюжет гри, інтер'єр, події з точки зору достовірності*. Для цього учні повинні заглибитися в історичний період, знайти деталі, порівняти і зробити висновки, що дозволить засвоїти навчальний матеріал. Таким чином вирішуємо два завдання: історичної складової, а також медіаосвітнє, бо учні чітко розуміють, що будь-який медіатекст треба критично оцінити, і що гра не є винятком. Також діти навчаться розрізняти позитивні й негативні риси комп'ютерних відеоігор, тож вірогідність потрапити в ігрову комп'ютерну залежність стає мінімальною.

Як приклад можна навести гру про французьку революцію під назвою «Переживіть всі революції» (28). Це інтерактивний квест по історії Франції. Гра допомогла вивчити тему з всесвітньої історії та проаналізувати достовірність подій. А ще вона дала простір для дискусії та можливість формувати патріотичну позицію. Можна також запропонувати учням придумати питання до подібної гри, а також зробити *перелік подібних ігор з аналізом їх історичної достовірності*.

Використання медіатекстів (кінофільмів, телепередач, звукозаписів та ін.) з метою розвитку творчих здібностей учнів збагачує методику викладання, дає можливість розробляти нові методичні прийоми навчальної діяльності та приваблює школярів своєю новизною та свіжістю.

2.2. Новинна грамотність – складова медіаосвіти

Для формування новинної грамотності, яка є складовою медіаосвіти, вдалою вважаю творчу вправу з написання новини на основі сюжету пісні. Для цього пропонуємо учням познайомитися із схемою написання новини за принципом «перевернутої піраміди», який ви бачите на рисунку 1. Його пропонують розробники курсу з новинної грамотності [29].

Рис.1

Пропонуємо новину, яка була написана за мотивами української народної пісні про Байду. (Додаток М)

Розвиваючи тему роботи з новинами, як джерелом інформації на уроках історії, вчителям слід звернути увагу на такий прийом практичної роботи з візуальними медіа продуктами, як *аналіз обкладинок журналів та газетних публікацій*. Для роботи з обкладинками можна використати схему аналізу. (Додаток Ж). Дидактичні матеріали до теми «Україна на початку ХХІ ст.» в вигляді журнальних обкладинок видання «Український тиждень» 2007- 2018 років, пропоную для використання. (Додаток З) Історію кінця ХХ - поч. ХХІ століття можна вивчати і за газетними публікаціями. Підбірку газетних

публікацій до теми «Україна в період проголошення незалежності» можна також знайти в Додатку 3.

Працюючи з газетними чи журнальними публікаціями, можна запропонувати *порівняти опис подій в підручнику і ЗМІ, пошукати маніпуляції або розставити історичні події в хронологічній послідовності*. Розглядаючи обкладинки журналів, читаючи газети, які презентують історичні події, учні вчаться більш вдумливо сприймати всю кольорову рекламну і агітаційну продукцію загалом. Краще починають розуміти закони, за якими працюють друковані і новинні медіа.

Щоб учні не лише аналізували новини, а і вчилися їх створювати залучайте їх до творчої практичної роботи. *Вправа «Журналісти»* стане в нагоді, якщо ви хочете поєднати друковані і візуальні медіатексти. Пропонуємо учням *«написати новину» про значиму історичну подію для різних видань*. Необхідно придумати заголовки, підібрати ілюстрації. Прикладом такого завдання є пропозиція написати новину про Варшавську угоду для більшовицької та польської газети, які вийшли 1919 року. (Додаток І) Добираючи для виконання такого завдання події чи особистостей, які мають неоднозначні оцінки, ми допомагаємо зрозуміти учням, що новини в ЗМІ - це суб'єктивне оціночне судження і їм не варто стовідсотково довіряти.

Вправа «Телеведучі» схожа за метою, але в ній пропонуємо придумати назву телепередачі (в певній країні/ в певний час/ для певного телеканалу) і сформулювати 3-4 запитання до відомої людини. (Додаток І) Школярі вчаться не лише добирати питання для інтерв'ю, але і розуміють, що журналісти можуть маніпулювати суспільною свідомістю, і тому перегляд телебачення має стати більш критичним.

Новинна грамотність - надзвичайно важливе вміння в умовах інформаційної війни. Навчати цьому учнів можна на уроках історії, громадянської освіти. Аналіз відеосюжетів, репортажів, інтерв'ю, рекламної продукції, матеріалів періодичних

видань допоможе дітям не стати об'єктами маніпуляцій. Така робота допомагає орієнтуватися в сучасній геополітичній ситуації, в історичному просторі й бачили підтексти, які є в медіа.

2.3. Передумови необхідні для організації практичної роботи з медіатекстами

Яким би творчим не був вчитель, набір практичних прийомів, які він може самостійно запропонувати досить обмежений. Але сьогодні, інтегруючи медіаосвіту в навчальний процес, можна використовувати багатий простір інтернет-ресурсів, автори яких пропонують багато цікавих творчих завдань, які з успіхом можуть бути використані на уроках суспільствознавчого циклу. У своїй викладацькій діяльності використовую онлайн сервіси, які створені для учнів з метою підвищення їх медіакультури. А саме освітній проект «Медіанавігатор» [30]. Це збірник вправ із медіаграмотності. Практичні завдання написані із покроковою інструкцією та додатковими матеріалами, які можна завантажити. Їх дуже легко інтегрувати у викладання історії, правознавства, громадянської освіти. Цей збірник став частиною проекту розвитку міжнародної спільноти медіатренерів. Організатори проекту — німецька неурядова організація n-ost у партнерстві українськими громадськими організаціями.

Практичні прийоми щодо написання новин і поради, як їх правильно дивитися і сприймати, можна знайти в онлайн курсі «Новинна грамотність»[29]. Цей ресурс розроблений громадською організацією «Детектор медіа»[31]. Складається курс з 11 модулів. Автори доступно розповідають, якими є джерела новин та критерії перетворення подій на новину для ЗМІ. Аналізують як створюються новини, які існують професійні стандарти журналістики. А також демонструють, як медіа маніпулюють громадською думкою, а соціальні мережі змінюють сприйняття новин їхньою аудиторією. Багато інформації цього курсу буде корисною і дорослим, наприклад, батькам, які бажають правильно сприймати новини. Ця ж організація є автором і більш раннього онлайн-посібника з медіаграмотності для підлітків «МедіаДрайвер» [32]. Основна мета якого –

навчити підлітків орієнтуватися у світі медіа та критично сприймати інформацію, яку вони отримують з різних медіаканалів. Інтерактивний посібник складається з 16 мультимедійних тематичних розділів з ігровими елементами. Кожний розділ супроводжується тестом для оцінки засвоєних знань. Багато цікавих фактів, аналізу контенту ЗМІ можна знайти і на сайті самої ГО «Детектор медіа» та її більш раннього проекту MediaSapiens [33].

Розробки уроків медіапедагогів, літературу з медіаосвіти, програми і посібники з медіаосвіти публікує вище згаданий портал ГО Академії української преси і їх сайт «Медіаосвіта і медіаграмотність»[34]. Це інтерактивна платформа для спілкування медіапедагогів. Структура порталу включає спеціальні розділи: для вчителя середньої школи (з градацією по групах класів), для викладачів ВНЗ та для медіаспоживачів. АУП спільно з Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти МОН України розробили першу навчальну гру з медіаосвіти в Україні «Медіазнайко», яка існує з 2014 року [35]. Гравцеві потрібно пройти 9 рівнів/етапів, дати відповідь на запитання, стати журналістом, створити телепрограму, сайт і газету, дізнаючись при цьому, як працюють медіа і як вони впливають на споживача інформації. Окремі елементи гри, творчо опрацьовані вчителем, можуть стати складовою освітнього процесу. Перелік платформ, де можна брати натхнення, досить великий. Це і сайти шкіл учасників обласних і всеукраїнських експериментів з медіаграмотності, і збірки матеріалів міжнародних і всеукраїнських конференцій та інтернет платформи, де вчителі розміщують авторські напрацювання. Творчо працюючому вчителю важливо лише мати бажання і часовий ресурс для пошуку необхідної інформації.

Важливо раціонально організувати роботу учнів на уроці, щоб виділити час для роботи з медіатекстами. Якщо учні отримують випереджаючі завдання чи в класі працює модель змішаного або перевернутого навчання, то і часу для практичних завдань залишиться більше.

Для ефективної роботи з інтеграції медіаосвіти у процес вивчення історії, вчителю-предметнику необхідна платформа для розміщення завдань і спілкування

з учнями. Маю блог вчителя-предметника, який наповнювала з 2010 до 2017 року [36]. Досвід роботи з блогом, як платформою для розміщення практичних завдань, висвітлювався на обласній науково-практичній конференції «Впровадження медіаосвіти в практику роботи навчальних закладів області» [37,129]. З минулого року практикую елементи дистанційної освіти: розміщення практичних завдань творчого характеру організовую на платформі google-клас. Цього року запрошую учнів 8-Б класу для роботи з всевітньою історією і історією України і учнів 10-х класів для роботи над завданнями курсу громадянської освіти.

Якщо вчитель не має власних ресурсів, то для ситуативної роботи можна порекомендувати використовувати соціальні мережі. Маю досвід проведення в соціальних мережах експрес-вікторин з історії. (Додаток II). У нагоді для практичної медіаосвіти стануть і онлайн дошки, наприклад padlet [38]. Такі сервіси дозволяють розмістити як самі медіатексти так і посилання на додаткову інформацію. А найцінніше, що учні можуть спільно чи індивідуально працювати над завданнями, презентувати результати чи обговорювати в команді проекти.

Сьогодні, коли всі мають доступ до мережі інтернет і легко знайти необхідну інформацію, познайомитися з досвідом колег, поспілкуватися з будь-яких тем, здавалося б вже немає перешкод для педагогічної творчості. Але головною умовою будь-яких інновацій в.т.ч і інтеграції медіаосвіти було і залишається бажання вчителя працювати творчо, не шаблонно, з максимальною користю, запалюючи вогники цікавості в дитячих очах.

ВИСНОВКИ

Багатьом відомі слова «залізного» канцлера Німецької імперії Отто фон Бісмарка: «Війни виграють не генерали, війни виграють шкільні вчителі та парафіяльні священики». В умовах сучасної ситуації в Українській державі цей вислів підкреслює важливість інтеграції медіаосвіти у шкільні навчальні програми. Предмети суспільствознавчого циклу дають унікальну можливість формувати інформаційні і цифрові компетентності, мотивуючи учнів до вивчення складного і багатогранного історичного процесу.

Проблемі інтеграції медіаосвіти в навчальний процес присвячують свої дослідження як педагоги-практики так і науковці. Постійно поповнюється бібліотечка з такою літературою на сайті АУП.

Найбільшу зацікавленість учні проявляють працюючи з візуальними і аудіовізуальними медіатекстами. До них належать: ілюстрації в ЗМІ, плакати, карикатури, рекламна продукція, фотографії, голосові, музичні повідомлення, відео, репортажі, новинні сюжети, телепередачі і інше. Вчитель має спонукати учнів до роботи з цими джерелами інформації. Вивчення шкільного предмету в такий спосіб дозволяє учням сприймати історичні події не як однозначний процес, який зафіксовано у шкільному підручнику, не як набір сухих фактів і дат, а як живий олюднений процес. Діти розуміють, що події та історичні факти можна по різному трактувати та осмислювати. Учні вчать відрізняти факти від думок. Сприймаючи інформацію, вони розуміють, що вона транслюється завжди в чийсь інтересах, і це, на наш погляд, не дозволить просто переписати історію, як це часто відбувалося в минулому. Таким чином формуються вміння цілеспрямованого пошуку, засвоєння, переробки й практичного застосування медіаінформації.

Медіаосвіта посилює мотивацію учнів до навчання. Як результат учні мають кращі знання. Серед випускників профільного класу минулого навчального року, які систематично працювали з медіа текстами, зросла успішність на 20% в

порівнянні з оцінками за базову середню освіту. Робота з аналізу візуальних медіапродуктів дозволяє випускникам краще скласти ЗНО і ДПА, бо карикатури, плакати та інші зображення є складовою частиною завдань з історії на зовнішньому незалежному оцінюванні, і кількість таких завдань зростає з року в рік. Наприклад, цього року візуальні завдання складали 23% з усієї кількості завдань тестування. Випускники 2018 року, з якими працювала останні три роки, успішно склали ЗНО. Оцінки, які були зараховані в якості ДПА з історії України, практично повністю відповідають оцінкам, які мали за навчальний рік в 11 класі. Результати наведено на рисунку.

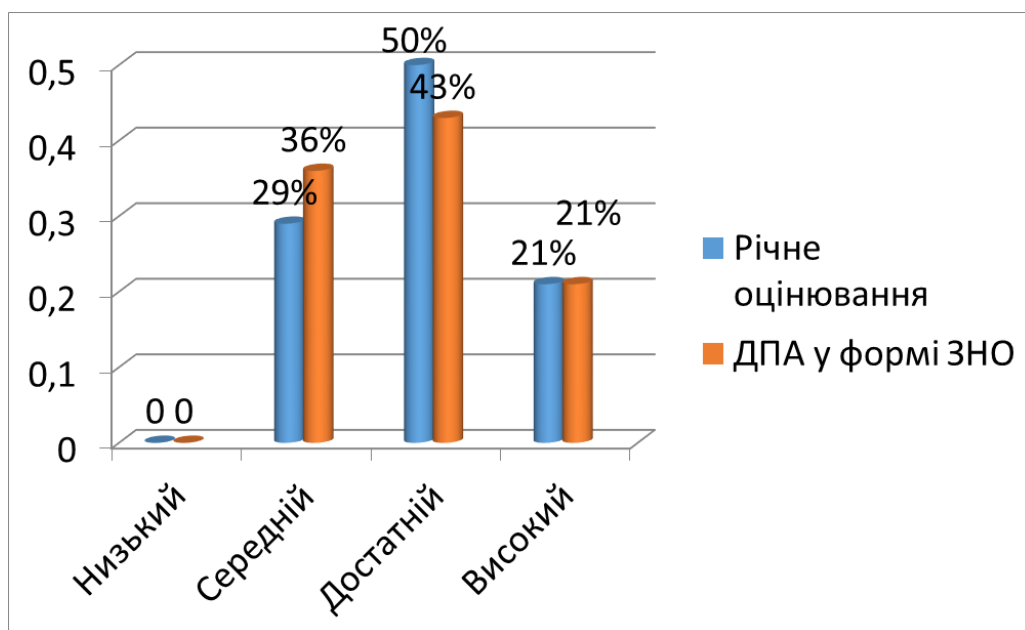

Рис.2

Так як багато практичних завдань з медіаосвіти вимагають освоєння учнями різних сторонніх сервісів, це допомагає формувати ключові компетентності нової української школи: інформаційно-цифрову і уміння навчатися впродовж життя. Також варто зазначити такі «побічні» позитивні ефекти роботи з медіатекстами як покращення знань державної та іноземної мови, бо працюємо з медіатекстами українських або англомовних медіа.

Школярі у процесі роботи вчаться засобам психологічного захисту від інформаційного потоку. Навчання цим прийомам здійснюється завдяки

виконанню вправ та завдань творчого характеру, через створення власних продуктів за заданими критеріями і умовами, часто маніпулятивними. Тобто, коли учні навчаються технологіям створення новин, і фейкових зокрема, то їх свідомістю практично неможливо маніпулювати. Вони краще розуміють і критично оцінюють засоби масової інформації, усвідомлено переглядають новини, рекламну продукцію. А це впливає на розвиток громадянських компетентностей учнів.

Важливою умовою успішної роботи з медіаосвіти є правильне використання робочого часу уроку. Щоб раціонально його використати, варто застосовувати випереджаючі завдання. Коли учні будуть приходити на урок з певною теоретичною підготовкою з теми, то можна знайти час для перегляду відео чи роботу з ілюстративним матеріалом. Ідеальним варіантом для роботи в цьому напрямку є профільне навчання історії у старшій школі.

Складовою процесу навчання є домашні завдання. Саме їх і можна зробити творчими, коли учні, застосувавши інформаційні компетентності, створюють власні готові продукти: кліпи, мотиватори, сценарії чи схеми новин або сценаріїв. Для організації такої роботи вчителю знадобиться блог, сайт або платформа для дистанційного навчання.

Основною умовою ефективності процесу інтеграції є відмінна підготовка вчителя до уроку, бо готових практичних розробок сьогодні ще досить мало. Для того, щоб навчати учнів працювати з медіатекстами, педагог повинен мати достатній рівень теоретичної підготовки: пройти курсову перепідготовку чи тренінги, займатися самоосвітою. Необхідно творчо підходити до підбору медіатекстів, щоб вони відповідали віковим особливостям учнів та були цікавими і достовірними. Вчитель повинен досконало володіти прийомами роботи в мережі інтернет, щоб знайти необхідні матеріали.

Наступною умовою формування критичних навичок є наслідування учнями учительської поведінки, дій учителя з критичного оцінювання інформаційних

джерел. Школярі завжди відмічають, які саме сайти вчитель відбирає для освітньої діяльності, яку позицію займає в соціальних мережах, які новини читає і поширює. Важливо також щоб педагог був знайомий з онлайн сервісами, бо це дасть можливість використати їх для виконання завдань творчого характеру і дозволить створити учням власні медіатексти.

Тема медіаосвіти, зокрема організації практичної роботи учнів з медіатекстами на уроках, є актуальною для вчительської спільноти. Статтю з досвіду інтеграції медіаосвіти в навчальні предмети суспільно-гуманітарного циклу як засіб формування критичного мислення розміщено у збірнику Четвертої міжнародної науково-методичної конференції «Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи»[6,205]. Своїми напрацюваннями з організації практичної роботи з медіатекстами поділилась на інтернет - конференції від освітнього проекту «НаУрок» восени 2018 року[39].

Список використаних джерел та інтернет-ресурсів:

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи.

URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

2. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція). URL:

http://ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/kontsepsiya_vprovadzheniya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/

3. Медіа. *Вікіпедія*. Вільна енциклопедія.

URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B0>

(дата звернення 31.10.2018)

4. Федоров А.В. Словарь терминов по медиаобразованию, медиапедагогике, медиаграмотности, медиакомпетентности. - Таганрог, 2010. - 64 с.

URL: <http://www.eartist.narod.ru/text23/0013.htm>

5. Медіатекст як продукт журналістської творчості (психолінгвістичний аналіз логічного сприйняття та емоцій). *Вісник Львівського університету. Серія журналістика*. 2007. Вип. 30. С. 267-276. URL:

<http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/journalism/article/download/3979/4023>

6. Збірник статей четвертої науково-методичної конференції: Практична медіаграмотність міжнародний досвід та українські перспективи. – Київ. : Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2016. – 504 с.

7. Ісаєва О.О. Медіа в сучасному світі. Медіаосвіта. Основні поняття. URL:

<http://www.isaieva.kiev.ua/downl-f/prez-student-1-1-maediaosvita.pdf>

8. Академія української преси: АУП. URL: <http://www.aup.com.ua/>

9. Шейбе, С. Медіаграмотність. Критичне мислення у мультимедійному світі : підруч. Для вчителя / Сінді Шейбе, Фейз Рогоу ; пер. з англ. С. Дьома ; за заг. ред. В. Ф. Іванова, О. В. Волошенюк. — К. : Центр вільної преси, Академія Української Преси, 2014. 319 с.
10. Федоров А. В.. Медиаобразование : проблемы и тенденции: сборник статей, Ч. 2.- Москва, 2014. 487 с. URL: <http://www.knigafund.ru/books/181387/read#page1>
11. Череповська Н.І. Візуальна медіакультура: розвиток критичного мислення і творчого сприймання. - Київ: Міленіум, 2014. 59 с.
URL: <http://lib.iitta.gov.ua/706111/1/%D0%B2%D1%96%D0%B7%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B0%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%83%D1%80%D0%B0%202014.pdf>
12. Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін: Посібник для вчителя / За ред. В. Іванова, О. Волошенюк, О. Мокрогуза. К.: Центр вільної преси, Академія української преси, 2016. 201 с.
13. Медіаграмотність та критичне мислення на уроках суспільствознавства: посібник для вчителя / Т. Бакка та ін. / За ред. В. Іванова, О. Волошенюк. К. : ЦВП, АУП, 2016. – 243 с.
14. Українська історія в кінофільмах: посібник для вчителя / Волошенюк О.В та ін. / За редакцією Волошенюк О. В., Іванова В.Ф. Київ : ЦВП, АУП, 2018. 57 с.
15. Не потони в інформаційному дощі. Навчання медіаграмотності громадян : посібник для тренерів. URL: http://www.aup.com.ua/wp-content/uploads/2016/03/Citizen-Media-Literacy_Trainers-Manual_ua.pdf
16. Історія України. Всесвітня історія. 5–9 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>
17. Сервіс для створення інтерактивних зображень. URL: <https://www.thinglink.com>

18. Сервіс для створення онлайн-пазлів. URL: <http://www.jigsawplanet.com>
19. Сервіс для створення мотиваторів і демотиваторів. URL: <https://www.imgonline.com.ua/demotivational-poster.php>
20. Сервіс для створення інтернет-мемів. URL: <http://risovach.ru/add-generator>
21. Сервіс для створення інтернет-мемів. URL: <http://memok.net/create>
22. QR-коди в освітній діяльності – перший крок у доповнену реальність. Запис авторського вебінару. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=8g8rjBmKIM0>
23. Онлайн-програма для створення ментальних карт.
URL: <https://www.mindmeister.com/>
24. Сервіс для створення інтерактивного відео. URL: <https://vizia.co>
25. Сервіс для створення анімації. URL: <https://www.powtoon.com>
26. Загадки Київської Русі-України.
URL: <https://www.youtube.com/watch?v=XURL:bouM376Hhw>
27. Средневековые школы и университеты. URL: https://www.youtube.com/watch?time_continue=156&v=Ggfi9SV3EHc&fbclid=IwAR3kpkciDGEw8IzJ3YdqtTqgaCaunsLQnlc8S-fxQUsl62SwD92GeOtAxxM
28. Переживите все революции. Интерактивный квест по истории Франции. URL: <https://arzamas.academy/materials/835>
29. Онлайн курс «Новинна грамотність». URL: <https://video.detector.media/special-projects/novynna-gramotnist-i22>
30. Освітній проект «Медіанавігатор». URL: <https://medianavigator.org/>
31. Детектор медіа. URL: <https://detector.media/>
32. Медіадрайвер. Твій навігатор у світі медіа. URL: <http://mediadriverr.online/>
33. MediaSapiens. URL: <http://osvita.mediasapiens.ua/>

34. Портал «Медіаосвіта і медіаграмотність» URL: <http://medialiteracy.org.ua/>
35. Онлайн гра «Медіазнайко». URL: <http://www.aup.com.ua/Game/index.html>
36. Вчимо історію разом. Блог для учнів та всіх хто цікавиться історією. URL: <http://polinapo.blogspot.com>
37. Віртуальна дошка для спільної роботи. URL: <http://padlet.com>
38. Матеріали обласної науково-практичної конференції «Впровадження медіаосвіти в практику роботи навчальних закладів області». - Дніпропетровськ, 2014. - 144 с.
39. Практична медіаосвіта: творчі завдання для учнів. Виступ на інтернет конференції. URL: https://www.youtube.com/watch?v=Cbkkpj_Akws&t=12s

Додаток А

Схема аналізу відео

- 1.Хто автор цього відео?
- 2.Йдеться про справжній немонтований запис, чи були внесені до нього технічні зміни (була додана музика, ефекти, відеомонтаж)?
- 3.Це документальний чи художній фільм?
- 4.Коли, де і за яких умов здійснено цей запис?
- 5.На яку аудиторію зорієнтований цей запис? Він призначений для широкого загалу чи для обмеженої групи людей? Чому ви так вважаєте?
- 6.З якою метою автор створив або публікує відео? У чому полягає задум автора? У чому полягає головна ідея чи послання відео?
- 7.Кому це відео йде на користь та кому шкодить?
- 8.Які почуття викликало у вас це відео? Як на вас вплинуло?
- 9.Чи допоміг вам цей фільм краще зрозуміти події чи навпаки викликав протиріччя в сприйнятті та оцінці події чи явища?

(Складено на основі статті М.Маргана Робота з відео на уроках історіїURL:<http://www.ustnayaistoriya.info/wp-content/uploads/2015/09/prezentace-04.pdf>)

Додаток Б

Схема аналізу пісні

1. Як, на вашу думку, виникла ця пісня:

- a) За бажанням автора (які його думки і враження надихнули на створення?);
- b) За соціальним замовленням (які суспільні потреби викликали до життя пісню?);
- c) За політичним замовленням (держави, партії, політичного руху, інше) (з якою метою?)

2. Підтвердіть свою думку аргументами (текстом пісні, ритмом музики і т.д.)

(За матеріалами статті В.Д.Бисьмака История в песнях. URL:

<https://grot-school.ru/download.php?file=images/doc/Setevoe-vzaimodejstvie/Metodicheskie-materialy/10.docx>

Додаток В

Схема аналізу плакатів

- 1.Визначити подію, якій присвячений плакат.
- 2.Визначити, за чиїм замовленням він був виготовлений і для якої аудиторії.
- 3.Проаналізувати персонажі і символи плаката.
- 4.Звернути увагу, які фігури, об'єкти винесені на передній план і що віднесено на задній план.
- 5.Проаналізувати, які фігури і об'єкти зображені великими і маленькими і чому.
- 6.Сформулювати повідомлення, яке плакат був покликаний донести до своєї аудиторії.

(Укладено за матеріалами посібника Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін: Посібник для вчителя. / За ред. В. Іванова, О.Волошенюк, О.Мокрогуза. К.: Центр вільної преси, Академія української преси, 2016. 201 с.)

Додаток Г

Схема аналізу карикатури

1. Опишіть образи, персонажів.
2. Якій події і якому часові вона присвячена?
3. Чи впізнаєте ви персонажів?
4. Визначте, які символи використовував художник? Чому він до них звернувся?
5. Яке ставлення до персонажів — позитивне чи негативне — висловлює карикатура?
6. Які ідеї та політична позиція автора? Як би ви їх визначили?
7. Що ви знаєте з інших джерел про подію, яким присвячена карикатура? Як ваше знання взаємопов'язане з тим, що ви дізналися завдяки карикатурі?
8. В якій країні, на вашу думку, могла бути надрукована ця карикатура?

(Укладено за матеріалами посібника Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін: Посібник для вчителя. / За ред. В. Іванова, О. Волошенюк, О. Мокрогуза. К.: Центр вільної преси, Академія української преси, 2016. 201 с.)

Додаток Д

Схема аналізу фотографій

Просто і точно опишіть, що ви бачите. На цій стадії не прагніть будувати припущення про те, що ви бачите.

1. Опишіть осіб, зображених на фотографії, а також їхні дії і/чи об'єкти, показані на знімку.
2. Як згруповані люди і/чи об'єкти?
3. Опишіть, що ви бачите на задньому плані, на передньому плані, у центрі, з лівої і правої сторони фотографії.
4. Що, на вашу думку, відбувається на цій фотографії?
5. Хто ці люди? Чим вони займаються? Які це об'єкти?
6. Приблизно вкажіть, коли, на вашу думку, був зроблений знімок (рік? період? подія?)
7. Чи міститься у фотографії текстова інформація: плакати, реклама, підписи?
8. Це природна фотографія, чи для неї спеціально позували перед фотокамерою?
9. Чому саме в цьому місці і саме в цей час з'явилася людина з фотоапаратом?
10. На які питання фотографія не може відповісти? Яка інформація відсутня?
11. Чи допомогли при виконанні справи ваші знання з історії.

(Укладено за матеріалами статті О.Мокрогуза, Інтерпретація візуальних архівних матеріалів. /Острів знань.URL:<http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-15B2A29AED02A/list-a3bb513f26>)

Додаток Ж

Алгоритм аналізу обкладинки журналу

1. Визначте, який вид медіатексту ви бачите.
2. Що зображено і чому саме це?
4. Які прийоми (технічні, змістові) застосовано? Чому саме їх? (Яке зображення? Як опрацьовано? Що прибрано? Що посилено?)
5. Чи знаєте ви щось про людей чи події, які бачите, з інших джерел інформації? Що саме?
6. Оцініть медіатекст на основі аргументів. (це медіатекст, який можна оцінити як корисний /некорисний / шкідливий, тому що 1)..., 2)..., 3) ...).
8. Сформулюйте особисте ставлення до цього медіатексту.(Ця інформація саме для мене є корисною-некорисною, цікавою-нецікавою, шкідливою; особисто мені вона дає/не дає ...)

(за матеріалами сайту MediaSapiens. URL: <http://osvita.mediasapiens.ua/>)

Додаток 3

Дидактичні матеріали. Колекції зображень до різних тем шкільної програми з історії.

1. Колекція карикатур до теми « Міжнародні відносини у другій половині ХХ — на початку ХХІ ст.». 11 клас. Всесвітня історія. URL: <http://catcut.net/bhHw>
2. Колекція карикатур до теми «Перша світова війна». 10 клас. Всесвітня історія. Приклад виконання учнями практичної роботи з використанням схеми для аналізу карикатури. URL: <https://goo.gl/ibxJHT>
3. Колекція карикатур в вигляді карт до теми «Перша світова війна». 10 клас. Всесвітня історія. URL: <https://goo.gl/sWfH2k>
4. Урок-фотоальбом. Тема «США І п.п. ХХ ст.». 10 клас. Всесвітня історія. URL: <https://goo.gl/pCLdKW>
5. Ілюстративний матеріал до теми «СРСР в 20-30 рр. ХХ ст.». 10 клас. Всесвітня історія. URL: <https://is.gd/D26Fgt>
6. Колекція мемів на історичні теми. URL: <https://is.gd/5UWln8>
7. Газетні публікації до теми «Проголошення незалежності України». 11 клас. Історія України. URL: <https://is.gd/B9XqDq>
8. Практична робота до теми: «Країни Латинської Америки в ІІ п. ХХ ст.» 11 клас. Всесвітня історія. URL: <https://is.gd/7g63WF>
9. Плакати і карикатури, на основі яких можна відслідкувати прояви «мови ворожнечі». Матеріали до курсу історії України і всесвітньої історії І п. ХХ ст. URL: <https://is.gd/ETU5Kt>
10. Мотиватори і демотиватори створені учнями до теми «Права і свободи людини». <https://is.gd/MZO8xN>

Додаток И

Онлайн-вікторини в соціальних мережах

Мета:

Спонукаючи учнів до повторення матеріалу в кінці навчальної теми, використовуючи незвичний спосіб та роботу з різними медіатекстами; вчити швидко та нестандартно мислити, опановуючи ІТ; виховувати дух змагальності та індивідуальної першості; прищеплювати любов та повагу до історії своєї країни, свого народу.

Всі завдання авторські. Для їх підготовки були використані програми для складання ребусів, онлайн-пазлів та інших дидактичних вправ. З відео, які пропонуються, були вирізані невеликі фрагменти. Вони доволі прості і короткі та розраховані на швидкі відповіді. Завдання були підготовлені заздалегідь і розміщувались учителем поступово в стрічці соціальної мережі. Наступне - лише після правильної відповіді на попереднє. Бали зараховувались лише тому, хто перший дав правильну відповідь.

Вікторини були проведені в різні роки в соціальних мережах, які були доступні дітям.

1. 6 клас Всесвітня історія, історія України (інтегрований курс). Підсумкове заняття в кінці навчального року.

1. Знайди не менше 2 понять у тексті про життя первісних людей. Дай їм визначення. <https://learningapps.org/watch?v=pgcpiss1c01>

2. Як зветься віра в духів, богів і сили природи?

3. Що ви бачите на передньому плані?

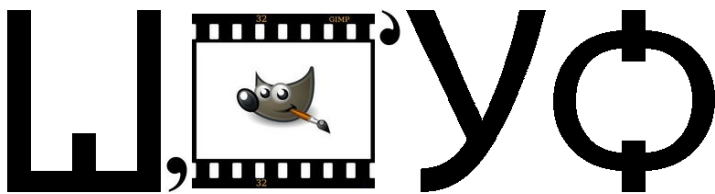

4. Розв'язуємо кросворд. Переможе той, хто перший правильно назве всі 5 слів у будь-якій послідовності.

<https://learningapps.org/watch?v=p7vkjosjc01>

5. Чи великою була відстань між Месопотамією і Межиріччям?

6. Дайте визначення поняттю, зашифрованому в ребусі

7. Більше трьох тисяч років тому в Єгипті і Межиріччі учні шкіл витрачали на оволодіння письмом та читання довгі роки. А в стародавніх містах Біблі, Тірі і Сідоні школярі вже на початку навчання, через декілька тижнів могли записати і прочитати нескладний текст.

Чим пояснити різницю в термінах навчання грамоті в цих випадках?

8. У гробниці фараона Тутанхамона, який жив більше 3000 років тому, знайдено багато предметів із золота, загальною вагою декілька тисяч кілограмів. І всього лише три залізних предмети: підставка для голови фараона, залізний кинжал, застібка для браслета.

Чому в гробниці було так мало залізних предметів?

9. Знайдіть помилки в тексті, не менше двох.

«У Південно – Західній Африці знаходиться величезна пустеля. По цій землі несе свої води одна з найбільших річок у світі – Ніл. По її берегах ростуть великі сосни. Впадаючи в Чорне море, річка розділяється на декілька рукавів, утворюючи великий квадрат – дельту.»

10. Складіть пазл та вкажіть, кого зображено на малюнку.

<http://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=099f7fcf0e78>

11. Яку назву носить цей текст?

«В одному будинку жили дві жінки. У кожної з них було по немовляті. В однієї жінки немовля вночі померло. Вона свою мертву дитину поклала до іншої жінки. Коли та прокинулася, то побачила, що мертва дитина не її. Жінки стали сперечатися і пішли на суд до самого царя Соломона.

Кожна з них стверджувала, що це її дитина, і що інша хоче відібрати її.

Соломон уважно вислухав обох жінок і сказав:

- Ніхто не знає, чия жива дитина і чия - мертва. Щоб не було прикро ні тій, ні іншій з вас, я велю розрубати дитину навпіл і кожній дати по половинці.

Одна жінка відповіла:

- Так буде краще.

А інша закричала:

- Ні, не рубайте немовляти, а краще вже віддайте його іншій.

Тоді всі побачили, яка з двох жінок мати, і яка чужа для дитини..»

2. 7 клас. Історія України. Завдання до теми "Київська Русь-Україна"

1. Розгляньте колаж. Користуючись підказками, визначте хто тут зайвий та вкажіть чому?

<https://www.thinglink.com/scene/589861327665627138>

2. Складіть пазл. Яка подія зображена на малюнку?

<http://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=32cafc9d8321>

3. В якому році сталася ця подія?

4. Яке поняття зашифровано?

5. Знайдіть помилку в тексті:

«У 914 році Олег виступив у похід на Царгород. Візантійський імператор наказав закрити ворота міста і загородити ланцюгами гавань. Однак Олег пішов на незвичайний штурм: Нестор пише: «І повелів Олег своїм воїнам зробити колеса і поставити на колеса кораблі. І коли настав попутний вітер, напнули вони в поле вітрила і пішли до міста». Перелякані греки запропонували Олегу мир і данину. **В знак перемоги Олег прибив свій щит до воріт Царгорода. Головним результатом походу став торговий договір про безмитну торгівлю Русі у Візантії.**»

6. Знайдіть не менше 2 понять з теми і поясніть їх значення.

<http://LearningApps.org/display?v=p7ye7sbdn01>

7. Перегляньте відео і коротко напишіть про які події зовнішньої політики Київської Русі-України йде мова? З ім'ям якого князя вони пов'язані?

<https://is.gd/q659SN>

8. Складіть пазл і скажіть чим відома людина, яку ви бачите на зображенні?

<http://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=375a7a66525a>

9. Що зображено?

10. Хто така Либідь?

11. Князь, який за легендою, загинув від укусу змії.

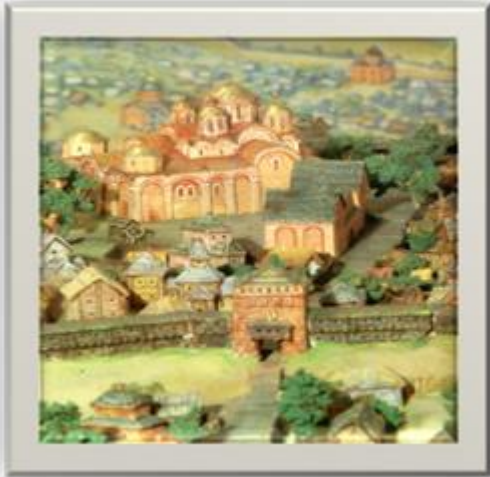
12. Історичне дешифрування: Прочитайте поняття та дайте йому визначення.

ЯНСТИСТВОХРИ

13. Перегляньте відео та назвіть ім'я князя, який провів ці вдалі походи і дату, коли вони відбулися? <https://is.gd/m13muM>

14. За часи якого князя з'явилась ця споруда?

З якою подією пов'язано її будівництво?

15. За час правління якого князя відбулися ці події?

<https://is.gd/bCfz7a>

16. Якого року відбулася ця подія?

<https://is.gd/RCjMnB>

Додаток І

Урок-квест з історії України, 10 клас.

Тема: "Невідоме про відомих діячів українського національно-визвольного руху"

Тип уроку: узагальнення вивченого.

Мета уроку:

- поглибити знання з історії України шляхом знайомства з подробицями життя відомих історичних особистостей;
- розвивати критичне мислення, формувати інформаційну компетентність;
- вчитися самостійно створювати медіатексти;
- формувати вміння співпрацювати у групі, чітко розподіляти час на виконання завдань

Критерії оцінювання (кожна група отримує бланк)

Основне завдання: кожен критерій - максимум 3 б.	
- правильно вказане прізвище та оформлення роботи (текст, ілюстрації і т.д.); (оцінює вчитель);	
- співпраця у групі; (самооцінювання);	
- якість аргументації під час відповіді на ключове запитання, (оцінює вчитель).	
Додаткові завдання:	
Цікаві факти, (1 факт – 1 бал)	
Додаткові завдання, (правильно вказане прізвище 3 б)	
Разом	

Хід уроку:

І етап. Вступне слово вчителя:

Український національно-визвольний рух І половини ХХ століття був драматичною сторінкою української історії. Після поразки визвольних змагань багато відомих діячів змушені були назавжди залишити Україну, щоб в еміграції продовжити справу свого життя - боротьбу за вільну українську державу. Хтось

потім повернувся додому та змушений був прийняти ідеї більшовиків, бо прагнув жити і працювати на Батьківщині. Ми вивчали дуже багато імен діячів. Та що ми знаємо про цих людей, крім сухих цифр та фактів? Якими вони були особистостями? Де і як жили, кого любили? Як склалася їх подальша доля після відходу від політичної діяльності? Давайте спробуємо дізнатися про них більше.

Об'єднання в групи (можливе заздалегідь), оголошення завдань.

Хід роботи:

Учні отримують інструкції:

1. Виконайте завдання - створіть власні медіатексти.

Встановіть імена історичних діячів - учасників визвольного руху. Спробуйте знайти цікаві факти про цих людей закодовані в QR-кодах. Повідомте прізвище та знайдену інформацію вчителю.

Проведіть самооцінку та здайте оціночний лист учителю.

2. Якщо час дозволяє, то виконайте додаткові завдання.

3. Візьміть участь в обговоренні та дайте відповідь на головне питання квесту:

Чи могли історичні діячі, прізвища яких ми встановили, зустрітися в Парижі 27 травня 1926 року для обговорення подальшої боротьби за незалежність української держави? Хто із списку не міг бути присутній на зустрічі? Чому?

II етап. Команди учнів у групах виконують своє завдання. Якщо залишиться час, то переходять до додаткових завдань.

Квест для доступу учнів розміщувався на блозі вчителя за адресою: <https://kvestist.blogspot.com/>

Завдання та приклади їх виконання:

Завдання №1, група «Кліпмейкери»

Послухайте пісню. Спробуйте зрозуміти її зміст. З імям якого відомого історичного діяча пов'язаний її зміст?

Ваше завдання створити кліп до цієї пісні. Але за браком часу для роботи в спеціальних програмах підберіть лише 5-6 ілюстрацій для створення такого кліпу. Вітаються фото, карикатури, плакати та інше. Розміщуємо у відповідності до змісту пісні.

Посилання на виконання пісні: <https://bit.ly/2KNXKeJ>

Слова пісні:

Makhnovtchina, Makhnovtchina

Tes drapeaux sont noirs dans le vent
ils sont noirs de notre peine
ils sont rouges de notre sang
ils sont noirs de notre peine
ils sont rouges de notre sang.
Par les monts et par les plaines
dans la neige et dans le vent
à travers toute l'Ukraine
se levaient nos partisans
à travers toute l'Ukraine
se levaient nos partisans.
Au Printemps les traités de Lénine
Ont livré l'Ukraine aux Allemands
A l'automne la Makhnovtchina
Les avait jeté au vent
A l'automne la Makhnovtchina
Les avait jeté au vent.
L'armée blanche de Denikine
est entrée en Ukraine en chantant
mais bientôt la Makhnovtchina
l'a dispersée dans le vent
mais bientôt la Makhnovtchina
l'a dispersée dans le vent.
Makhnovtchina, Makhnovtchina
Armée noire de nos partisans
Qui combattait en Ukraine
contre les rouges et les blancs
Qui combattait en Ukraine

contre les rouges et les blancs.

Makhnovtchina, Makhnovtchina

Armée noire de nos partisans

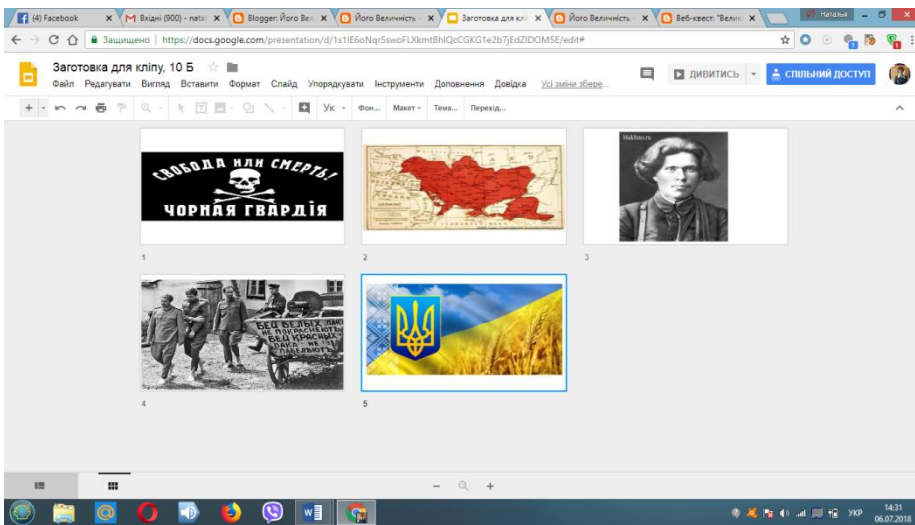
qui voulait chasser d'Ukraine

à jamais tous les tyrans

qui voulait chasser d'Ukraine

à jamais tous les tyrans.

Приклад виконання завдання учнями:

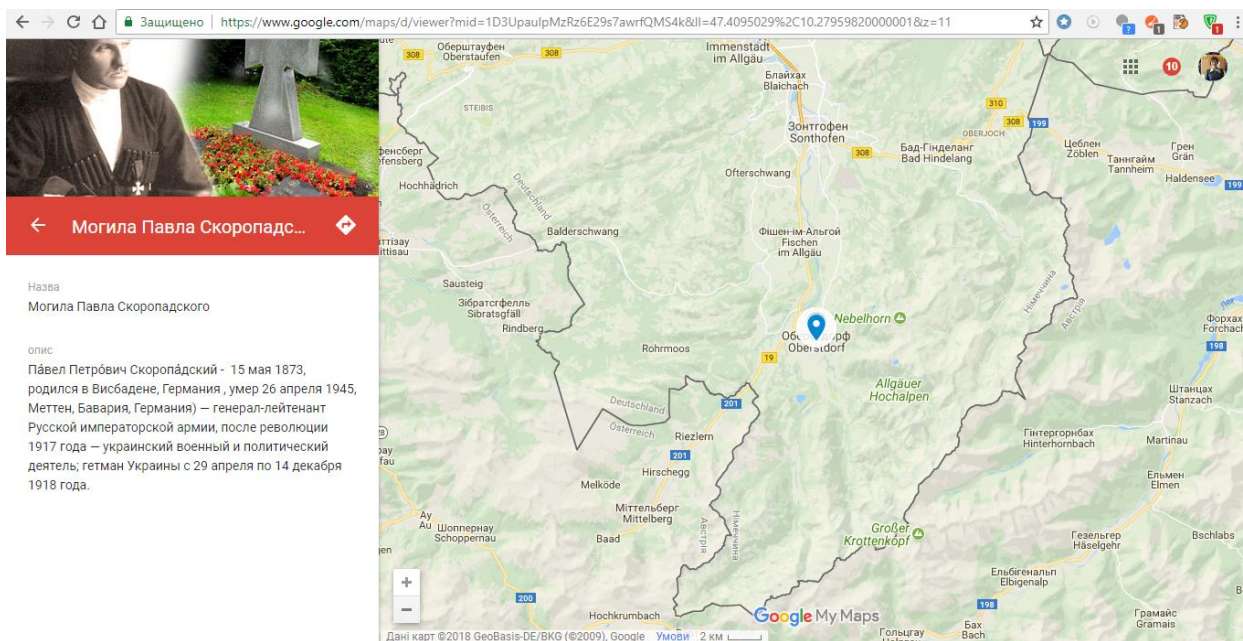
Завдання №2, група «Картографи».

Пропонується ілюстрація

Завдання: Нанесіть на карту мітку міста, де на одному з кладовищ знаходиться ця могила. Додайте до мітки фото та короткі (2-3 речення) біографічні відомості про українського історичного діяча, якого там поховано. По завершенню роботи прізвище повідомте вчителю.

Карту вчитель створює заздалегідь у сервісі google карт. **Приклад такої карти, на якій учні виконали завдання, за посиланням:** <https://bit.ly/2KNYNLH>

Лише після виконання завдання прізвище історичного діяча повідомляємо вчителю

Завдання №3, група «Журналісти»

Цей договір залишається предметом однієї з найсуперечливіших оцінок в історіографії. Він викликав неоднозначну реакція серед діячів українського національного руху 20 рр. ХХ століття.

Про нього писали:

1. "Завдяки договору загрибали жар чужими руками і нищили Україну українськими ж руками, щоб заволодіти нею, знесиленою, позбавленою можливості спротиву і виснаженою."

2." УНР отримувала на основі цього договору "моральну допомогу у формі визнання європейською державою де-юре державної суверенності та реальну підтримку на політичному, мілітарному й фінансовому полі."

3.Він про цю переломну подію в своєму житті писав так:

«Тільки нечесний демагог може дозволити говорити собі про те, що я продав Галичину, Волинь і так далі. Бо, якщо говорити правду, то хто несе на собі

відповідальність за історичні «гріхи» і недоліки української неорганізованості, малокультурності і несприятливих обставин в житті української нації... шлях до української державності лежить через Київ, а не через Львів. Тільки тоді, коли Українська Державність утвердиться на горах Дніпра і біля Чорного моря, лише тоді можна думати реально про об'єднання українських земель захоплених сусідами. Інша політика — це мрії, нереальні комбінації, які приведуть до того, що ніякої України не буде... Я переконаний, що вірність обраної мною лінії підтвердить історія. Це був тактичний хід для встановлення зв'язків з Європою".

Про яку подію іде мова? Хто була та людина, український діяч, яка уклала цей договір.

Завдання: придумайте заголовки та доберіть ілюстрації до статей в російську більшовицьку газету та в польську газету про цю подію. Дата виходу газет через декілька днів після підписання договору.

Вчитель створює заздалегідь на googledиску документ, який служить шаблоном майбутньої газети

Приклади виконання завдань:

“Красный Октябрь”		23 апреля 1920 г
Украинский парадокс		
<p>Этот парадокс называется Варшавский договор, который был подписан Юзефом Пилсудским и Симоном Петлюрой 21 апреля 1920 года. Мы очень удивились что УНР добровольно отдала большую часть своей территории Польше. Наше рабоче-крестьянское правительство будет принимать меры, чтобы поставить Польшу на место.</p>		

Rzeczpospolita Polska		Дата выпуска 23.04.1920
Україна та Польща покращують стосунки		
<p>21 квітня 1920 року було підписано політичну конвенцію. За нею <u>Польща зобов'язувалась</u> не укладати міжнародних угод, спрямованих проти <u>України</u>, гарантується національно-культурні права українського населення в <u>Польщі</u> і польського в <u>Україні</u>.</p>	<p>Уряд Речі Посполитої Польської, з одного боку, і уряд Української Народної Республіки, з другого, у глибокому переконанні, що кожний народ має природне право на самостійне вирішення своєї долі та визнання своїх відносин із сусідами, однак натхненні бажанням утвердити принцип миролюбного, дружнього співіснування з метою благополуччя і розвитку обох народів, погодилися на такі рішення.</p>	

Після виконання завдання повідомте прізвище історичного діяча вчителю.

Завдання №4, група «Психологи»

Пригадайте його прізвище. Ця людина є автором 10 заповідей УНП, які відомі як «Кодекс честі свідомого українця». Сьогодні, коли проти України іде неоголошена війна на сході, ці вислови дуже актуальні.

Завдання: створити 3 мотиватори, які б піднімали почуття патріотизму в українському суспільстві, використовуючи пункти його знаменитих 10 заповідей.

Онлайн-програма для створення мотиваторів може бути використана будь-яка, наприклад <https://www.imgonline.com.ua/demotivational-poster.php>

Приклади виконання роботи:

Після виконання завдання повідомте вчителю прізвище історичного діяча.

Завдання №5, група «Телеведучі»

Це український політичний та державний діяч, прозаїк, драматург та художник.

Уявіть, що ви французькі журналісти - ведучі телепередачі, яка присвячена відомим емігрантам- українцям, що проживають на території Франції. Передача вийде в ефір у 1936 році. Придумайте назву телепередачі та підготуйте 5-6 цікавих запитань до цієї

людини.

Приклад виконання:

Запитання:

1. Шановний, пане Володимире! Ви вже два роки проживаєте у Франції. А чому Ви емігрували з Радянського Союзу?

В.К. Мене не влаштовувала економічна та політична ситуація в країні. Я не мав можливості вільно займатися своєю творчістю.

2. А які саме розбіжності з політиками держави виникали?

В.К. Більшовики не враховували національний фактор, встановили тотальний контроль над культурним життям України.

3. Чому свою популярну тритомну мемуарно-публіцистичну працю, написану в 1917-1919 роках Ви назвали "Відродження нації"?

4. А зараз Ви працюєте над новим твором?

5. Чи бачите Ви спільні риси французького та українського народів?

6. Ми знаємо, що ще Ви займаєтесь живописом? Чи плануєте проведення виставки своїх робіт у Франції?

Повідомте прізвище історичного діяча вчителю.

Додаткові завдання

1. Ваше завдання знаходиться в кишені вчителя.
Попросіть цю річ і отримаєте завдання.

Підказка:

2. Вкажіть прізвище керівника самопроголошеного державного утворення на землях УНР.

Підказки:

3. Відгадайте прізвище одного з діячів УНР

Підказки розміщені у вигляді QR-кодів на дверях навчальних кабінетів школи (поверх, де ви працюєте зараз).

4. Що об'єднує наступні прізвища:

3,11,18,18,11,28,7,18,15,19

20,7,23,16,32,21,1

29,3,7,27,31

17,1,15,1,21,7,18,15,19

1,18,6,21,12,8,3,22,31,15,11,14

Прізвища разом з ключовим словом повідомляємо вчителю.

5. Знайдіть у нашій школі предмет (шукати потрібно на I поверсі), який зображено на листівці, але він виглядає навпаки. Поряд ви знайдете підказку, яка допоможе вам відгадати прізвище ще одного українського історичного діяча.

III етап. Обговорення головного запитання. Підведення підсумків роботи.

Література та використані інтернет-джерела:

<http://bit.ly/2kVt1Fn> - Десять заповідей УНР;

<http://bit.ly/2pm5ycO> - стаття в Вікіпедії ;

https://na-skryzhalyah.blogspot.com/2017/04/blog-post_18.html - стаття "Приватне життя президента";

http://istznu.org/dc/file.php?host_id=1&path=/page/issues/40/4.pdf - стаття про літературну творчість М.Міхновського;

[http://www.secret-r.net/arkhiv-publikatsij/34-2015/batko-makhno-legendi-i-realnost-](http://www.secret-r.net/arkhiv-publikatsij/34-2015/batko-makhno-legendi-i-realnost)
стаття про Н.Махно;

<http://bit.ly/2pgDQih> - стаття про С.Петлюру

<http://www.haidamaka.org.ua/0080.html> - стаття про П,Скоропадського;

<https://www.imgonline.com.ua/demotivational-poster.php> - програма для створення мотиваторів;

<http://qrcoder.ru> - програма для створення QR-кодів

<http://a-pesni.org/intern20/makhnovtchina.php> - Пісні про Н.Махно;

Додаток К

План-конспект уроку з елементами медіаграмотності.

10 клас, історія України.

Тема уроку:

II Універсал Центральної Ради та його наслідки

Мета уроку:

визначити, як і за яких обставин було проголошено II Універсал Центральної Ради, а також розкрити його зміст та історичне значення;

розвивати в учнів уміння працювати з різними джерелами інформації, порівнювати їх зміст та робити висновки; вчитись створювати власні медіатексти; формувати навички критичного мислення;

виховувати патріотизм та активну громадянську позицію.

№ Н.О. Час	Діяльність вчителя. Завдання для учнів	Керівництво до засвоєння знань. Діяльність учнів
Н.О- 0 3 хв.	1.Тема уроку. Повідомляє вчитель 2. Формування мотивації до вивчення теми. Учитель задає запитання, спонукає учнів до бесіди	Записують у зошитах Учні мали випереджаюче завдання: з текстом §34-35 познайомились вдома. Відповідають на питання: <i>1.Що ми будемо вивчати в цій темі?</i> <i>2.Як ми будемо це робити?</i> <i>3.Навіщо нам це потрібно?</i>
Н.О.- 1 8 хв	1.Узагальнення знань про події весни-початку літа 1917 року на українських землях у складі Росії. Перевірка домашнього завдання. Учитель демонструє уривок відео з циклу «20 кроків до мрії», серія «Універсали Центральної ради», в якому видалено режисерську версію авторського тексту. Учні	Учні по черзі зачитують свої варіанти авторського тексту до цього відео.

	<p>вдома, виконуючи домашнє завдання, озвучували цей фрагмент, який був розміщений за адресою. http://bit.ly/1TNX2tV</p> <p>2.Підводячи підсумок, учитель задає запитання для аналізу наслідків І Універсалу (якщо ця інформація не прозвучала у відповідях учнів)</p>	<p>Беруть участь в бесіді.</p>
<p>Н.О.- 2 10 хв.</p>	<p>1.Учитель пропонує учням познайомитись із різними джерелами інформації.</p> <p>2.Учитель пропонує учням об'єднатися у групи використовуючи, прийом «Чай або кава на сніданок». (Тим, хто пив інший напій, учитель пропонує приєднатися до групи, де менше учасників.) Учні отримують завдання <i>відстояти точку зору прихильників, або противників ІІ Універсалу.</i> Метод «Займи позицію», але позиція визначена вчителем. До складу групи противниківІІ Універсалу пропонується умовно</p>	<p>Використовується метод «Ажурна пилка». Учні працюють згідно методики (додаток 1) Для ознайомлення пропонуються <i>медіатексти, які по різному оцінюють ІІ Універсал, його наслідки, зокрема виступ самостійників; учні вивчають сам текст документа. (додаток 2)</i> Кожен член групи має свій варіант медіатекстів та пам'ятку для роботи з документами (додаток 3)</p> <p>Учні жваво, по черзі дискують, доводять свою точку зору. Можуть говорити від імені історичних діячів, прізвища яких включені до групи (Відео реальної дискусії на уроці можна переглянути за посиланням: http://bit.ly/1oSKRRO)</p>

	<p>«включити» діячів Дорошенка Дмитра Івановича, Шемета Володимира Михайловича, Міхновського Миколу Івановича. До прихильників «входять» Винниченко Володимир Кирилович, Грушевський Михайло Сергійович, Петлюра Симон Васильович</p>													
Н.О.- 3 8 хв.	<p>Вчитель підводить підсумки дискусії та наголошує, що продовженням протистояння Центральної ради та Тимчасового уряду став документ під назвою «Тимчасова інструкція Генеральному Секретаріатові Тимчасового уряду на Україні»</p> <p>Учням пропонується проаналізувавши текст підручника (с.161, зміст документа (додаток 4)) та тематичну карту (с. 162), визначити повноваження уряду до і після прийняття інструкції. Під час роботи вчитель надає індивідуальну допомогу учням</p>	<p>Учні заповнюють таблицю в зошиті</p> <table border="1"> <tr> <td></td> <td>До прийняття документа</td> <td>Основні положення «Тимчасової інструкції»</td> </tr> <tr> <td>Кому підкорявся уряд?</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Повноваження</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>На які території поширювалась влада?</td> <td></td> <td></td> </tr> </table>		До прийняття документа	Основні положення «Тимчасової інструкції»	Кому підкорявся уряд?			Повноваження			На які території поширювалась влада?		
	До прийняття документа	Основні положення «Тимчасової інструкції»												
Кому підкорявся уряд?														
Повноваження														
На які території поширювалась влада?														
Н.О-4 10 хв.	<p>Визначити історичне значення I або II Універсалу Центральної</p>	<p>Учні: А) складають сенкани до поняття «I або II Універсал» та розміщують свої варіанти на онлайн-дошці за посиланням</p>												

	ради вчитель пропонує через складання сенканів або ментальної карти за бажанням учнів	https://padlet.com/natahaponeja/b8gar6zm1bds Б)Складають ментальні карти «І або ІІ Універсал Центральної Ради: причини, зміст та наслідки» за допомогою сервісу https://www.mindmeister.com <u>Приклад роботи учня</u> Інструкція для роботи http://bit.ly/1XGf8AJ
Н.О-5 4 хв	Підведення підсумків Рефлексія Виставлення оцінок Учитель пропонує відповісти на запитання.	Учні за бажанням відповідають на одне із запитань <i>Чи реалізували ми на уроці мету, яку ставили на початку?</i> <i>Що було складно?</i> <i>Що було легко?</i> <i>Що сподобалось?</i> <i>Чи не хотілося вам змінити свою позицію під час обговорення ІІ Універсалу у групах?</i> <i>Чи згодяться нам навички, які ми розвивали сьогодні, у повсякденному житті?</i>
Н.О.-6 2 хв	Вчитель дає інструкцію щодо виконання домашнього завдання. Завдання має два варіанти (за бажанням учнів).	Учні записують ДЗ: П.34,35 вивчити основні дати + 1.Написати публікацію в одну з тогочасних газет про ІІ Універсал від імені М.Грушевського або від імені М.Міхновського. Рекомендації в додатку 5 2.Визначити хто зайвий в портретній галереї діячів Української революції http://bit.ly/1U4JojE (пропонується 6 портретів, використовуючи пошук зображень в google треба віднайти зайву людину) Інструкція додається (додаток 6)

Література:

1. Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін. Посібник для вчителя. Академія Української преси. Центр вільної преси. 2016
2. Підручник з історії України, 10 клас, профільний рівень, Турченко, 2010.
3. https://drive.google.com/file/d/0B6DKL1_XPfbRak04dG1jR3Y4bnc/view - посилання для читання онлайн підручника для 10 класу з історії України;
4. <http://geek-nose.com/poisk-po-kartinke-google-gugl-kak-najti-poxozhie-izobrazheniya/> - інструкція для пошуку в google за зображенням;
5. http://ditky.info/load/ukrajinska_mova/zamitka_v_gazetu/23-1-0-5428 - рекомендації для написання замітки в газету;
6. <http://gska2.rada.gov.ua/site/const/universal-2.html> - текст II Універсалу Української Центральної Ради;
7. <https://www.mindmeister.com> – програма для створення ментальних карт;
8. <http://ua-info.biz/legal/basevi/ua-hmwbjr.htm> - текст документу Тимчасова інструкція Генеральному Секретаріатові Тимчасового уряду на Україні;
9. <https://bitly.com/> - онлайн програма для скорочення посилань.
10. <https://ezavuch.m CFR.ua/article.aspx?aid=715373> – Журнал «Заступник директора школи», №3, березень 2019, стаття «Створюємо візуальні та аудіовізуальні медіапродукти для навчання» - автор Н. Понежа.

Додаток 1

Метод "Ажурна пилка"

Цей метод вчить працювати "у команді" для опрацювання значної кількості інформації за короткий проміжок часу. Позитивним ефектом "Ажурної пилки" є заохочення учасників до взаємодопомоги, конструктивного співробітництва та толерантності. Основний принцип цього методу "вчимося - навчаючи".

Під час роботи з використанням методу "Ажурна пилка" учні повинні бути готовими працювати в різних групах.

- Спочатку працюють у так званій "домашній" групі. (об'єднуються за місцем розміщення за партами).

- Потім в іншій групі вони будуть виступати в ролі "експертів" з питання, над яким працювали в "домашній групі" та отримувати інформацію від представників інших груп.

- В останній частині заняття знову повертаються у свою "домашню" групу, для того, щоб поділитися тією новою інформацією, яку їм надали учасники інших груп та обговорити її.

Функції "домашніх" груп:

1. Кожна група отримує завдання, вивчає та обговорює його.
2. Бажано обрати в групі головуючого - тайм-кіпера (той, хто стежить за часом), та особу, яка ставить запитання. Слід переконатися, що кожний (кожна) розуміє зміст матеріалу, який обговорюється.

Функції "експертних" групи:

1. Після того, як викладач об'єднав учнів у нові групи, учасники "домашніх" груп стають експертами з тієї теми, що вивчалася в "домашній" групі.
2. По черзі кожен учасник має за визначений викладачем час якісно і в повному обсязі донести отриману раніше інформацію до членів інших груп та сприйняти нову інформацію від представників інших груп.
3. Потім учні знову повертаються "додому", де мають поділитися інформацією з членами своєї "домашньої" групи про нову інформацію, яку отримали від представників інших груп.

На заключному етапі заняття формуються спільні висновки та пропозиції.

Додаток 2

Медіатекст

№1

Уривок з документа

Ось що розповідає про те С. Шемет:

У Міхновського вже в червні 1917 року постав план оголосити державну самостійність України, спираючись на сили Богданівського полку. При тодішньому безвластті ця думка не була фантастичною. Було вирішено повезти полк пароплавами на Шевченкову могилу і там, на цій святій для всякого свідомого українця землі, проголосити самостійність Української держави. Для цього треба було мати надійного командира полку. Думка призначити самого М. Міхновського командиром богданівців була залишена, бо полуботківці дивились на цей акт проголошення самостійності і на Богданівський полк тільки як на початок великої роботи і боялися залишитися без головного свого керівника. За порадою Кліма Павлюка, був викликаний з Симбірська кадровий офіцер Юрко Капкан. Він приїхав і на всіх полуботківців зробив добре враження. Втаємничений у самостійницькі плани полуботківців. Капкан до всіх їхніх пропозицій пристав. Міхновський взяв від Капкана урочисту присягу на вірність самостійній Україні й на виконання цілого плану проголошення самостійності. Але Капкан, увійшовши в той же саме час в зносини з головою обраного Військовим з'їздом Комітету – Симоном Петлюрою і з петлюрівською більшістю цього Комітету, присягу свою зламав. План проголошення державної самостійності України таким чином упав...

(С. Шемет, «Хліборобська Україна», кн. V , стор. 21-22)

Медіатекст №2

Уривок з документа

Відомий російський політичний діяч П. Мілюков про розвиток повстання:

Ми, українці-козаки, не хочемо мати свободи лише на папері або півсвободи. По проголошенні І Універсалу (ми ІІ універсалу не визнаємо) ми приступаємо до запровадження порядку на Україні. Задля цього ми всіх росіян і ренегатів, які гальмують українську роботу, скидаємо з їхніх постів силою, не рахуючись із російським урядом.

Визнаючи Центральну Раду за свій найвищий уряд, ми, поки що, виганяємо зрадників з України без її відома. Коли все опануємо, тоді цілком підпорядкує-мося Центральній Раді, Тоді вона порядкуватиме у Києві і по всій

Україні, як у власній хаті. Тепер же, коли починається повстання, ми виставляємо шість своїх людей, котрі мусять усім керувати...

(П. Миллюков, «История второй русской революции», т. I, вид. 2, Софія, 1922. стор. 80-81.)

Медіатекст №3

Уривок з документа

"Ви слухали II Універсал Центральної Ради, в якому говориться про нову стадію українського життя. Ми вступаємо на вищий щабель і дістаємо фактичну автономію України з законодавчим і адміністративним органами — Радою і Секретаріатом. ...«Так з'явився сей великий акт, котрим закладаються вже не якісь приготовчі підстави, а сама автономія України, — стверджував він. — Українську Центральну Раду, поповнену представниками національних меншостей, Рос. Центр. Уряд признав верховним представницьким органом Української землі, і виконавчому органу її Генеральному Секретаріатові передає верховну краєву владу на всю українську землю. Се вже фактична автономія України, котрій тільки правну форму має дати автономний статут, що з участю представників національних меншостей вироблятиме У. Центральна Рада» .

(Грушевський М. Спомини // Київ, 1989. - № 10. - С. 118.)

Медіатекст №4

Уривок з документа

І 7 липня та ж "Робітничя Газета" в новій передовиці "Робота темних сил" розставляє вже нові акценти щодо відомих подій: "Київ пережив ніч і кошмарний день. Тисяч п'ять темних задурених, підбурених людей вийшли з свого закутку, напали серед ночі на город, вчинили страшенний заколот серед людності, кількох поранили, одного, здається, вбили. Виясняється, що це робилося за приводом таємних керівників.

Во ім'я чого?

Во ім'я особистих, потайних, нечистих намірів і цілей, що заховалися за спинами одурених ними людей. Це давня історія. Вона почалася ще з того часу, як один з членів клубу ім. гетьмана Полуботка підбурював зібраних на розподільчому пункті солдат із Чернігова не слухатися Генерального Комітету і не йти на фронт, поки їх не буде сформовано в полк імені гетьмана Полуботка. Робота цього "оборонця" дала такі свої наслідки: ми бачили їх вночі з 4 на 5 липня. Чого

добивалися людя, що вислали на город юрбу зголоднiлих i намовлених ними солдат, угадати не трудно: чого хоче злодiй, пiдпаливши будинок i нагнавши панiку на населення"

(Робiтнича газета. 1917. - 7 липня.)

Медiатекст №5

Фрагмент вiдео з циклу 20 крокiв до мрiї. Це цикл мiжпрограмних роликiв, присвячених важливим iсторичним фактам, подiям, що вiдбувалися довкола становлення української держави починаючи вiд перших спроб українського народу здобути Незалежнiсть. Темою роликiв стали iсторичнi факти, битви, подiї, учасниками яких стали українцi, якi боролися проти поневолювачiв, загарбникiв, пiднимали повстання та робили спроби створити Україну – вiльну i незалежну країну. Ролики були знятi на першому нацiональному телеканалi до 20 рiчницi незалежностi України.

Знаходиться за посиланням
https://www.youtube.com/watch?v=R1J4_50C53M&feature=youtu.be

Учнi кожної групи мають ноутбук (планшет) та навушники для перегляду вiдео

Медiатекст №6

Текст II унiверсалу

(II) У Н I В Е Р С А Л У К Р А I Н С Ь К О I Ц Е Н Т Р А Л Ь Н О I Р А Д I

Громадяне землi Української

Представники Временного Правительства повiдомили нас про тi певнi заходи, яких Временне Правительство має вжити в справi Управлiння на Україні до Учредительного Зiбрання. Временне правительство, стоючи на сторожi завойованої революцiйним народом волi, визнаючи за кожним народом право на самоозначiння i вiдносячи остаточне встановлення форми його до Учредительного Зiбрання, - простягає руку представникам Української демократiї - Центральной Радi, - i закликає, в згодi з ним, творити нове життя України на добро всiєї революцiйної Росiї.

Ми, Центральна Рада, яка завжди стояла за те, щоб не одiляти Україну од Росiї, щоб вкупi з усiма народами її прямувати до розвитку та добробуту всiєї Росiї i до єдностi демократичних сил її, з задоволенням приймаємо заклик Правительства до єднання i оповiщаємо всiх Громадян України:

Українська Центральна Рада, обрана Українським народом через його революційні організації, незабаром поповниться на справедливих основах представниками інших народів, що живуть на Україні, від їх революційних організацій, і тоді стане тим єдиним найвищим органом революційної демократії України, який буде представляти інтереси всієї людності нашого краю.

Поповнена Центральна Рада виділить наново з свого складу окремий відповідальний перед нею орган - Генеральний Секретаріат, - що буде представлений на затвердження Временного Правительства, яко носитель найвищої краєвої влади Временного Правительства на Україні.

В сім органі будуть об'єднані всі права і засоби, щоб він, яко представник демократії всієї України, і разом з тим як найвищий краєвий орган управління, мав змогу виконувати складну роботу організації та упорядкування життя всього краю в згоді з усією революційною Росією.

В згоді з іншими національностями України і працюючи в справах державного управління, як орган Временного Правительства, Генеральний Секретаріат Центральної Ради твердо йтиме шляхом зміцнення нового ладу, утвореного революцією.

Прямуючи до автономного ладу на Україні, Центральна Рада в згоді з національними меншостями України підготує проект законів про автономний устрій України для внесення їх на затвердження Учредительного Зібрання.

Вважаючи, що утворення краєвого органу Временного Правительства на Україні забезпечує бажане наближення управління краєм до потреби місцевої людності в можливих до Учредительного Зібрання межах, і визнаючи, що доля всіх народів Росії міцно зав'язана з загальними здобутками революції, ми рішуче ставимось проти замірів самовільного здійснення автономії України до Всеросійського Учредительного Зібрання.

Що торкається комплектування військових частей, то для сього Центральна Рада матиме своїх представників при кабінеті Військового Міністра, при Генеральнім Штабі і Верховному Головнокомандуючому, які будуть брати участь в справах комплектування окремих частин виключно українцями, поскільки таке комплектування, по определению Військового Міністра, буде являться з технічного боку можливим без порушення боєспособности армії.

Оповідяючи про се громадян України, ми твердо віримо, що українська демократія, яка передала нам свою волю, разом з революційною демократією всієї

Росії та її революційним Правительством прикладе всі свої сили, щоб довести всю державу і зокрема Україну до повного торжества революції.

У Києві, 1917 року, липня 3-го дня.

Додаток 3

Аналіз документів (медіатекстів)

1. Коли, де та з якою метою був створений документ (медіатекст).
2. Хто його автор? Що ви можете про нього сказати?
3. Про яку історичну подію йде мова в тексті.
4. Основні ідеї цього документа (медіатексту).
5. Яке ставлення автора до подій, які він описує?
7. Інтереси яких суспільних груп (чи особисті інтереси) відображає цей документ?
8. Які наслідки мало його створення.
9. Чи допоміг вам цей медіатекст краще зрозуміти історичні події чи навпаки викликав протиріччя у сприйнятті та оцінці події чи явища?

Додаток 4

Тимчасова інструкція Генеральному Секретаріатові Тимчасового уряду на Україні

1. На час до вирішення справи про місцеве врядування

Установчими Зборами по справах місцевого врядування Україною вищим органом тимчасового уряду є Генеральний Секретаріат, которого призначає тимчасовий уряд по пропозиціям Центральної Ради.

2. Уповноваження Генерального Секретаріату поширюються на губернії: Київську, Волинську, Подільську, Полтавську і Чернігівську, з виключенням мглинського, суражського, стародубського і новозибківського повітів. Вони можуть бути поширені і на інші губернії, чи частини їх, в тім разі як утворені в цих губерніях на основі постанови тимчасового уряду земські інституції висловляться за бажаність такого поширення.

3. Генеральний Секретаріат складається з генеральних секретарів по відомствам: а) внутрішніх справ, б) фінансів, в) хліборобства, г) освіти, д) торгу і промисловости, є) праці, а також секретаря по національних справах і генерального писаря.

Крім цього, при Генеральному Секретаріаті є для контролю його справ генеральний контрольор, що бере участь у засіданнях

Генерального Секретаріату з правом рішаючого голосу. З числа секретарів не менше чотирьох повинні бути заміщені з особ, які не

належать до української національности. При Секретаріаті по

національних справах встановлюються три посади товаришів секретаря

з тим, щоб всі чотири найбільш численні національності України

мали кожна свого представника в особі секретаря або одного з його

товаришів.

4. Генеральний Секретаріат розглядає, розробляє й подає на затвердження тимчасового уряду проекти, що торкаються життя краю і його врядування. Проекти ці можуть бути перед поданням їх тимчасовому уряду внесені на обговорення Центральної Ради.

5. Уповноваження тимчасового уряду по справах місцевого управління, що входять у компетенцію поймаєнованих у статті 3 відомств, здійснюються через генеральних секретарів. Докладніше визначення цих справ буде подане в особливому додаткові.

6. По всіх справах, зазначених в попередній статті, місцева влада краю звертається до Генерального Секретаріату, як після зносин з тимчасовим урядом, передає його розпорядження і накази місцевій владі.

7. Генеральний Секретаріат подає список кандидатів на урядові посади, обов'язки яких торкаються пунктів, зазначених в статті 5 справ.

8. Стосунки вищих державних установ і окремих громадських відомств з секретаріатом і окремими секретарями по належности, а також останніх з вищими державними установами і відомствами робиться через особливого комисара України в Петрограді. Так само йдуть і законодатні пропозиції і проекти, які торкаються місцевих справ України, як також і заходи загальнодержавного значіння, які виникли в окремих відомствах або обговорені міжвідомственими і відомственими комісіями і вимагаючі через особливе відношення до України участі представника управління в зазначених комісіях.

9. В негайних і настирливих випадках вищі державні установи і відомства сповіщають про свої накази місцеву владу безпосередньо, сповіщаючи одночасно про ці накази секретаріат.

Міністр-предсідатель О.Коренський

Міністр юстиції Зарудний

Петроград, 4 (17) серпня 1917 р.

Додаток 5

Замітка - газетний жанр, в якому стисло, виразно та оперативно повідомляється про конкретні факти, події та явища.

У самій назві закладено її суть: замітити, тобто поставити мітку, виділити щось із нашого життя, загостривши на ньому увагу. Замітка пишеться тоді, коли немає потреби в аналізі подій.

Важливі риси:

- актуальність (факти, подані в замітці, повинні бути цікавими);
- точність (події мають відповідати дійсності).

Обсяг замітки - від десяти до ста рядків.

Мета замітки - інформувати, тобто повідомити, дати уявлення про те, що саме сталося, де й коли.

Діловий тон виключає вживання епітетів, порівнянь та інших художніх засобів.

Щоб написати замітку, треба:

- виділити факт, який необхідно подати;
- визначити тему та основну думку;
- підібрати заголовок;
- подумати, на які запитання має відповідати замітка (Що? Де? Коли? Хто? Як? Чому?)

У кожній новині повинен бути заголовок – яскравий, цікавий, який заціпає.

У кожній новині повинет бути «лід» — перший абзац, в якому коротко (2-3 речення) викладена головна думка повідомлення.

У кожній новині є АВТОР. А кожен автор має право на авторську точку зору і навіть на авторський стиль викладу.

Джерело:

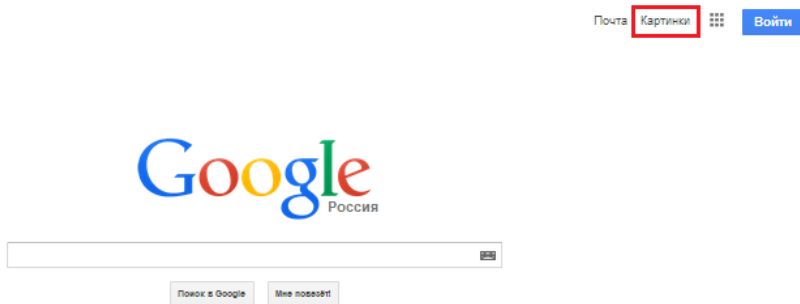
http://ditky.info/load/ukrajinska_mova/zamitka_v_gazetu/23-1-0-5428

<http://yojo.ru/?p=1921>

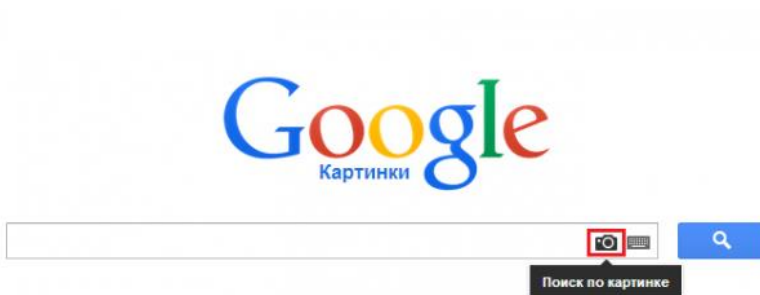
Додаток 6

Пошук за зображенням

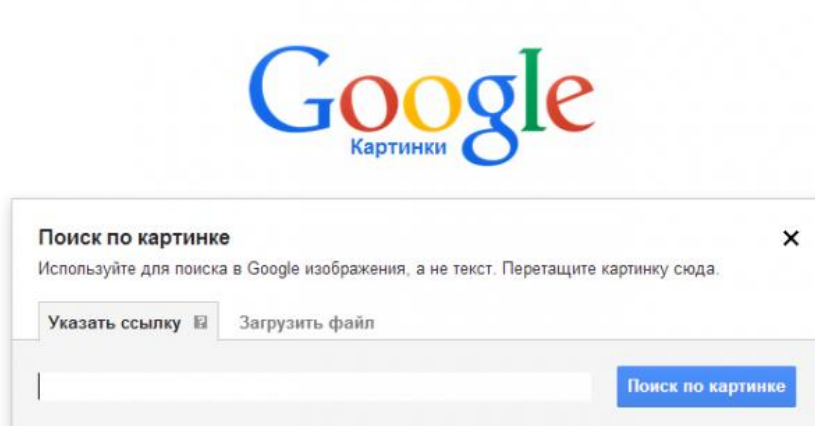
- Відкрийте [головну сторінку Google](#) і натисніть позначку «зображення» у верхньому правому кутку.

- Натисніть на позначку «камера» в пошуковому рядку.

- Вкажіть адресу зображення в мережі Інтернет і натисніть «Пошук за зображенням», або завантажте файл зі свого ПК.

Джерело <http://geek-nose.com/poisk-po-kartinke-google-gugl-kak-najti-poxozhie-izobrazheniya/>

Додаток Л

Урок-лауреат Всеукраїнського конкурсу на кращий план-конспект уроків з історії України, всесвітньої історії, курсів «Людина і світ», «Людина і суспільство» з елементами медіаосвіти і медіаграмотності.

Результати конкурсу за посиланням: <https://is.gd/zpHoD1>

Інтегрований урок: Історія України і всесвітня історія

Тема. «Хрущовська відлига», «Україна в умовах десталінізації (1956-1964)»

Тип уроку: повторювально-узагальнюючий, підсумковий урок.

Мета і завдання уроку: узагальнити і систематизувати знання з теми, відповідаючи на проблемне питання:

М.С.Хрущов – великий реформатор чи кандидат у нові диктатори?

Розвивати вміння та навички:

- працювати індивідуально і в групах над проблемними і творчими завданнями;
- працювати з різними історичними джерелами (в т.ч. і з медіатекстами);
- збирати, аналізувати, узагальнювати інформацію, створювати власні медіапродукти;
- встановлювати причинно-наслідкові зв'язки;
- розвивати комунікативні навички;
- формулювати власну точку зору на неоднозначні сторінки української і всесвітньої історії.

Обладнання: ПК, доступ до мережі Інтернет, локальна мережа в кабінеті, програма MyTest, мультимедійний проектор.

Урок розроблений з використанням технології модульного навчання.

На відео за адресою <https://utka.su/wrPgV> можна переглянути фрагменти уроку. Матеріали до уроку можна знайти за адресою <https://utka.su/ExiHI> у відкритому доступі на диску google.

№НО	Завдання уроку	Рекомендації для учнів
НО- 0	<p>1.Формулювання теми уроку(вчитель демонструє 1 слайд презентації)</p> <p>2. Сформулювати мотивацію для її вивчення (Учитель демонструє 2 слайд презентації і читає вірш Павличка Д. "Коли помер кривавий Торквемада..." (додаток 1)</p> <p>3.Познайомити учнів з планом уроку (3 слайд) Постановка проблемного питання: «М.С.Хрущов – великий реформатор чи кандидат у нові диктатори?»</p>	<p>Записати в зошитах тему</p> <p>Розглянути зображення (пам’ятник на могилі М.С. Хрущова) Прослухати вірші.</p> <p>Обговорити в спільній бесіді: Чому пам’ятник виглядає саме так? Що хотів сказати цим скульптор? Чим цікава для вас тема уроку?</p>
НО- 1	<p>Актуалізація опорних знань з вивченої теми. Пригадуємо хронологію.</p> <p>Доки учні працюють над тестами, звучать пісні 60-хроків. Наприклад: https://utka.su/XQacv</p>	<p>Виконуємо тести в програміMyTest (файл з тестами в папці на дискуgooglehttps://vk-cc.com/ysspq)</p> <p>Тест виконується в програмі і по локальній мережі вчитель бачить оцінки учнів.</p>
НО- 2	<p>Перевірка Д/З Повторити терміни, які розкривають тему. Переглянути «хмаринки слів», створені в онлайн-програмах. Наприклад: http://www.tagxedo.com/app.html або в програмі https://wordart.com</p>	<p>Прокоментувати завдання, яке учні виконували вдома: І варіант: оформляли в «хмарку» поняття, пов’язані з суспільно-політичним життям УРСР у цей період; учні ІІ варіанту створювали «хмарки» понять, які стосувались соціально-економічного розвитку; (окремі коментарі до робіт учнів можна</p>

		<p>переглянути на відео) Приклади робіт: https://wordart.com/jolvd6lgahrj/word-art%208 https://wordart.com/yv9acg3if81t/word-art-9 https://wordart.com/k1sunzskkqaf/word-art%2010</p>
НО- 3	<p>Перевірка Д/З. Прокоментувати фото, яке кожен з учнів підбирав до теми. (Учні вдома створювали фоторяд і розміщували фотографії в одну спільну папку на диску Google за адресою: https://utka.su/sn1G4)</p>	<p>По черзі розповісти про принципи, за якими підбирали фото.</p>
Працюємо в групах:		
НО-4	<p>Обговорення англійськомовного джерела . Потрібно зрозуміти зміст і висловити власну точку зору. https://vk-cc.com/J07UJIo Вчитель демонструє відео і модерує обговорення.</p>	<p>Учні відповідають на запитання до відео: 1.Про які події іде мова? 2.Чи згодні ви точкою зору автора?</p>
НО- 5	<p>Вправа «Звукорежисери» Завдання: Переглянути «німе кіно» і озвучити його. https://vk-cc.com/5kRY (учитель завчасно обробляє</p>	<p>Виконання завдань: 1 група, «перемістившись» на уявній машині часу, уявляє себе «звукорежисерами», які живуть у 1962 році і їх завдання озвучити цей сюжет для тієї епохи. 2 група – це сучасні «звукорежисери», які знайшли в архівах відео того часу,</p>

	документальний сюжет, прибравши звукову доріжку.)	яке втратило звук і їм потрібно озвучити його для показу в історичній передачі 2018 року. Після обговорення перегледаємо реальний документальний сюжет: фрагмент кінохроніки 1962 року про приїзд М.Хрущова до Астрахані. https://vk-cc.com/ovf2
НО-6	Використати в якості історичного джерела народний фольклор (анекдоти), які розповідають про реформи М.Хрущова. https://vk-cc.com/Zhji (учні отримують по декілька текстів анекдотів на кожну групу)	Прочитати тексти анекдотів. Обговорити в групі і пояснити їх зміст у колективній бесіді.
НО-7	Презентувати результати дослідження. (Учні вдома проводили міні соціологічне опитування серед близьких людей і виявляли ставлення людей похилого віку та молодого покоління до реформ періоду десталінізації.)	Презентація учнями результатів. (слайд 10)
НО-8	Дати відповідь на проблемне питання уроку, використовуючи прийом «Займи позицію»	Кожен учень «займає позицію» в одному з визначених місць класу: 1.«М.С.Хрущов – великий реформатор» 2. «М.С.Хрущов – кандидат у нові диктатори». 3. «Не можна однозначно відповісти на це запитання». За бажанням свою позицію учні коментують.
НО-9	Підведення підсумків уроку, виставлення оцінок.	Рефлексія. Учні діляться враженнями від уроку.

Використані ресурси:

1.Время СССР. Анекдоты. Про Хрущева.[Електронний ресурс]
<http://sovtime.ru/anekdot/khruschev>

2.Здравствуй, земля целинная!avi Видео по мотивам песни: «Едут новоселы»

Музыка: Е. Родыгин Слова: Н. Солохина <https://www.youtube.com/watch?v=x8l4a-KfeCs>

3.Клуб поэзии. [Електронний ресурс]
http://www.poetryclub.com.ua/metrs_poem.php?poem=287

4.Сервіси веб 2.0 <http://www.tagxedo.com/app.html>

5.Фрагмент кінохроніки 1962 року. Приїзд Хрущова в Астрахань.

<https://www.youtube.com/watch?v=GXIQCitc1To>

6.Фрагмент телевізійної передачі англійською мовою. Khrushchev- We will bury you
https://www.youtube.com/watch?v=Mm0yQg1hS_w

Додаток 1

Павличко Дмитро :: "Коли помер кривавий Торквемада..."

Коли помер кривавий Торквемада,
Пішли по всій Іспанії ченці,
Зодягнені в лахміття, як старці,
Підступні пастухи людського стада.

О, як боялися святі отці,
Чи не схитнеться їх могутня влада!
Душа єретика тій смерті рада -
Чи ж не майне де усміх на лиці?

Вони самі усім розповідали,
Що інквізитора уже нема.
А люди, слухаючи їх, ридали...

Не усміхались навіть крадькома;
Напевно, дуже добре пам'ятали,
Що здох тиран, але стоїть тюрма!

Додаток 2

1.- Почему в продаже нет обуви?

- Босиком легче догнать и перегнать Америку.

2.Во время Хрущевского 'разукрупнения' жена пришла в сельский райком с жалобой на мужа-кузнеца: он грозился убить ее молотом.

- Это вы не по адресу обратились, мы по сельскому хозяйству. Вот если бы серпом.

3.- Можно ли завернуть автобус в газету?

- Можно, если в ней напечатана речь Хрущева

4.- Как мы будем жить без Хрущева?

- По-брежнему в хрущобах.

5.- Правда ли, что за последнее время здоровье товарища Хрущева ухудшилось?

- Да, он страдает грыжей от поднятия целины, язвой желудка от кукурузы, одышкой от соревнования с Америкой и словесным поносом неизвестно от чего.

6.- Верит ли Хрущев в Бога?

- Конечно! Ведь он устроил великий пост!

7.Почему после удаления Сталина из мавзолея там удвоили охрану?

- Возле мавзолея видели Хрущева с раскладушкой.

8.Прилетает на Луну Эйзенхауэр. Ходит со своими генералами в скафандрах, пальчиком тычет:

– Здесь будет база. И здесь будет база. И вот там надо построить базу.

Вдруг к нему подбегает лунатик.

– А в прошлом году прилетал один такой маленький, толстенький, лысенький. Тоже ходил и пальчиком тыкал: «Здесь будет кукуруза. И здесь будет кукуруза. И вот там надо посадить кукурузу».